

Druhy pomoci matkám s dětmi v tísní

Veronika Sedlářová

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Sedlářová**
Osobní číslo: **H12103**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Druhy pomoci matkám v tísní**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociální politiky, sociálního zabezpečení pro matky v tísní a sociálních služeb jako forem pomoci.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KAHOUN, V., KOZLOVÁ, L., TÓTHOVÁ, V. a kol. Sociální práce. Praha: TRITON, 2003. ISBN 80-7254-138-2.

MATOUŠEK, O. a kol. Sociální služby. Praha: Portál, 2007. 184s. ISBN 978-80-7367-310-9.

ŠPATENKOVÁ, N. a kol. Krize: psychologický a sociologický fenomén. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0888-4.

BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. Sanace rodiny. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **9. prosince 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 9. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

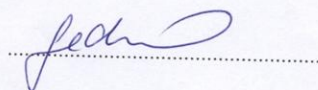
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.4.2016

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

¹⁾ Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na druhy pomoci matkám s dětmi, které se kvůli své životní situaci ocitly v životní tísní. Cílovou skupinou jsou tedy matky s dětmi v tísní, které nutně potřebují pomoc. Samotný cíl výzkumu je zjistit, jakým způsobem je pomáháno matkám s dětmi v azylových domech a z jakých důvodů se v AD ocitnou. Teoretická část bakalářské práce je zaměřena na matky s dětmi, které se ocitly v tísní a na příčiny, kvůli kterým se v takové situaci ocitly, dále pak na druhy pomoci, které zajišťují sociální služby a dávky pro matky v tíživé životní situaci. Ve druhé kapitole teoretické části pak na metody a způsoby pomoci matkám s dětmi, na které navazují sociální služby, které napomáhají při řešení a předcházení těžkých životních situací. Jedná se o kvalitativní výzkum, u kterého jsou data získána pomocí polostrukturovaného rozhovoru s matkami, které se ocitly v azylových domech. Získaná data jsou analyzována pomocí otevřeného kódování.

Klíčová slova: příčiny sociálního problému, sociální služby, druhy sociálních služeb, dávky pro matky

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on helping mothers with children in a difficult life situations. Objective of my bachelor work is to find out how shelters can help these women and what are the causes of ending up in a shelter. First theoretical part deals with mothers with children in a difficult life situation and the help they can get, including social services, benefits and the causes of the problematic situation they find themselves in. Second theoretical part is dealing with the problems causing the difficult life situation. Methods and social services are helping these mothers to solve their problems and how to avoid them in the first place. This is qualitative research. Collected data are based on semi-structured interview with mothers in the shelters. Data are analysed using open coding structure.

Keywords: Causes of Social Problem, Social Services, Benefits for Mothers, Types of Social Services

Chtěla bych velmi poděkovat vedoucí své bakalářské práce paní PhDr. Heleně Skarupské Ph. D. za vedení práce, poskytnutí odborných rad a cenných informací, za ochotu a vstřícnost, kterou mi poskytla při psaní mé bakalářské práce. Poděkování také patří klientkám azylového domu za ochotu poskytnout mi interview. Zvláštní poděkování patří mé rodině za podporu během studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA A DYSFUNKČNÍ PROSTŘEDÍ	11
1.1 SAMOŽIVITELKY V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI.....	12
1.2 SOCIÁLNÍ PROBLÉMY DYSFUNKČNÍ RODINY	13
1.2.1 Domácí násilí	14
1.2.2 Závislosti.....	16
1.2.3 Chudoba	17
1.2.4 Nezaměstnanost	19
2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY.....	20
2.1 KRIZOVÁ INTERVENCE.....	22
2.2 SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI.....	23
2.3 AZYLOVÉ DOMY	24
2.3.1 Smlouva o poskytnutí sociálních služeb	25
3 RODINNÁ POLITIKA	27
3.1 MATEŘSKÁ DOVOLENÁ.....	27
3.2 RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK	28
3.3 PŘÍDAVEK NA DÍTĚ	29
3.4 SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	33
4.1 CÍL VÝZKUMU	33
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	34
4.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	34
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
4.5 METODY SBĚRU DAT.....	36
4.6 REALIZACE VÝZKUMU	36
5 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	38
5.1 CO NAPÁCHAL ČAS	39
5.2 PODPORA BLÍZKÝCH	40
5.3 VÝCHODISKO NENAJDE, KDO CHCE ZŮSTAT	41
5.4 ZÁCHRANNÉ STANOVIŠTĚ	42
5.5 ZÍTŘEK JE TAJEMSTVÍM.....	42
6 INTERPRETACE DAT	43
7 ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	54
SEZNAM OBRÁZKŮ	55
SEZNAM TABULEK	56
SEZNAM PŘÍLOH	57

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá matkami s dětmi, které se ocitly v tíživé životní situaci a způsoby řešení této nevlídné životní situace pomocí sociálních služeb. Každý z nás se do takové situace v důsledku rozvodu, ovdovění, domácího násilí či různých závislostí jako například drogových, gamblerství partnera může dostat. Pro každého znamená slovo problém něco jiného, někdo je schopen o něm mluvit, vyhledat pomoc odborníků, ale jsou jedinci, kteří nemusejí unést tíživou situaci. Můžou podlehnout psychickým problémům či depresím. Většinou ženy zůstávají s dětmi nedobrovolně osamoceny, i když v dnešní době existují i ženy, které chtějí vychovávat své děti bez mužského pohlaví, ale tyto ženy jsou ve většině případů socio-ekonomicky dobře zajištěny. Ale jak už jsem zmiňovala výše, většina žen si takovou situaci nevybírá dobrovolně. Patří totiž většinou k nejvíce ohroženým sociálním vyloučením a tak dostává do sociálně nepříznivé situace, která ovlivňuje její možnosti budoucího rozvoje i aktuálního fungování. Sociálně nepříznivé situace, které se stávají sociálním problémem, jsou vázány právě na nízký socio-ekonomický status, tj. nízké příjmy, omezené možnosti či zadluženost. Jenomže mnoho žen většinou žádnou pomoc nevyhledávají a neřeší svoji situaci tak, jak by měli. U osamělých matek je pravděpodobné, že vyhledají odbornou pomoc až poté, co se u jejich dětí rozvinou vážnější problémy, nebo až se konfliktní vztah mezi matkou a dítětem zdá neúnosný. Všeobecně platí, že čím častější je poradenská intervence, tím lepší jsou vyhlídky na nápravu. Tato práce poukáže na různé pomoci v těžkých životních situacích pomocí sociálních služeb. Také se zde bude hovořit o azylových domech pro matky s dětmi v tísní, kdy nejčastějším problémem při odchodu od partnera či finanční tísně je ztráta bydlení, a tak dochází k nezajištění základních životních potřeb pro ženu a její dítě.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA A DYSFUNKČNÍ PROSTŘEDÍ

Rodina je velmi důležitá součást společnosti a mnoho autorů udává různé definice.

Tamášová (2006) uvádí, že považuje rodinu za místo vzniku života, formování charakteru člověka, osvojení si hodnot jako nejcennějšího potenciálu člověka.

Za rodinu považuje Plaňava (2000) strukturovaný celek, systém, který má smysl a jeho účelem je utváření relativního bezpečí, stabilního prostoru a prostředí na sdílení reprodukce a produkce života lidí.

Podle Matouška (2003) je v užším, tradičnějším pojetí rodina skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce).

„V širším pojetí se za rodinu začíná považovat i skupina lidí, která se jako rodina deklaruje na základě vzájemné náklonnosti.“ (Matoušek, 2003, str. 187)

„Rodina zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina plní určité role i ve vztahu ke společnosti – je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická, tak i kulturní.“ (Kraus, 2001, str. 79)

Dle (Mišíkové, 2003) je to vlastně skupina dvou a více osob žijících spolu v jedné domácnosti, které jsou spojené manželskými, pokrevnými nebo adoptivními svazky. Rodina vzniká sňatkem muže a ženou a narozením dítěte či adopcí. Mezi nimi vznikají rozmanité emociální vztahy, poskytují zázemí, ve kterém se cítí dítě bezpečně a vytváří hodnotový systém, kterým vede dítě k zvládnutí problémů a žádoucímu chování.

Jak lze vidět, rodina nemá jasnou definici, každá společenskovědní disciplína vymezuje rodinu jinak, s ohledem na předmět či na přístup oboru, protože každý vědní obor klade důraz na jiné funkce rodiny. Nejčastějším modelem rodiny je žena, muž, kteří počali dítě, dále pak můžeme říct, že je to vlastně síť vztahů tetiček, strýčků, prarodičů a dalších rodinných příbuzných. Možný (2006)

Důležitým aspektem pro dítě je sebe pojetí a rovněž sebeúcta, která zajišťuje do budoucnosti tolerantní chování vůči ostatním lidem a k akceptování různých typů lidí. Každý člen rodiny má svou sociální roli, dle které vzniká jeho identita. Role mají stabilizační funkci a umožňují pochopit, co se od nich očekává ve vzájemných interpersonálních vztazích. Ne vždy je schopna rodina uspokojit základní potřeby pro rozvoj a dítě se stává spíše jakýmsi

zdrojem zátěže, a proto se nazývá dysfunkční. Narušení vztahů může znamenat narušení komunikace s vrstevníky a negativní pohled na celý svět a také norem, které udržují rodinný život

a jsou i jakýmsi nepsaným pravidlem pro dodržování pravidel například jak se česat, oblékat, malovat, zdravít lidi či mít úctu ke starším lidem a dále postoje vůči společnosti. Proto dochází k odlišnému způsobu chování, než je od nich očekáváno. Dále pak omezenou empatií, nepochopením potřebám jiných lidí, potřebou projevit negativní city nebo například nízkou sebeúctou či nespokojeností s rodičovskými rolemi. Dítě se bude cítit nejistě, nebude věřit, že svět je bezpečné místo a bude čekat od ostatních negativní a chladné reakce, které se projeví například agresivitou.

Dle (Vágnerové, 2002, s. 320) je způsob zpracování různých situací dán genetickou výbavou, kterou mají rodiče a jejich potomci podobnou. Z tohoto důvodu dochází k určitým typům reakcí a tyto dispozice ovlivňují výchovné styly. Také neúplná rodina je vytvořena dítětem/děťmi a pouze jedním rodičem, který s ním / s nimi žije v jedné domácnosti.

„Neúplná rodina dnes už nevzniká jako důsledek úmrtí ženy či muže nebo rozvodem, ale v dnešní společnosti nejsou výjimečné rodinné útvary bez manželských vztahů, jako volba matky založit neúplnou rodinu.“ (Mišíková, 2003, str. 25)

Nejvyšší ohrožení sociálního fungování je u matek samoživitelek, na rozdíl od rizika selhávání některé části sociální reality v úplných rodinách. Rodiny matek samoživitelek jsou mnohem *„častěji ohroženy nezaměstnaností, nedostatečným přístupem k přiměřenému bydlení, sociální izolací, chudobou či sociálním vyloučením,“* (Kodymová, Koláčková, 2005, str. 46)

V zákoníku práce je popsán osamělý rodič: *„Osamělými se rozumějí neprovdané, ovdovělé nebo rozvedené ženy, svobodní, ovdovělí nebo rozvedení muži a ženy i muži osamělí z jiných vážných důvodů, nežijí-li s druhem, popřípadě s družkou nebo s partnerem.“* (§ 350 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb.)

1.1 Samoživitelky v současné společnosti

Obecná situace matek samoživitelek v současné době a taktéž společnosti shrnuje pojem osamělého rodiče v kontextu sociální práce, jako rodiče, který nežije s partnerem z jakéhokoliv důvodu, například ženy ovdověly, rozvedly se nebo je to rodič, který sice není formálně rozvedený, ale s partnerem nežije. (Kodymová, Koláčková, 2005, str. 44) Pokud chceme nahlédnout na problém matek samoživitelek, nebo osamělých rodičů globálně, můžeme uvést, že většina osamělých rodičů se do této pozice dostává nedobrovolně. Rodina se stává stále křehčím svaz-

kem a roste podíl rozvodů vzhledem k počtu uzavřených sňatků. Kvůli vysokému počtu rozvrácených rodin dochází k výskytu problému osamělých rodičů ve společnosti. Pohled na rodiče, který je na celou domácnost sám, společností je shovívavý, neboť díky častému výskytu takových domácností ji akceptuje. Giddens (2013) uvádí, že většina osamělých rodičů jsou pak ženy, neboť při rozhodování o svěřeni dětí do péče bývají stále upřednostňovány matky dětí.

Giddens (1999) rozděluje matky samoživitelky do dvou rovin:

- ženy po rozvodu
- vdovělé matky (více než polovina žije ve vlastním domě nebo bytě)
- svobodné matky (nejčastěji žijící v nájemných bytech).

Dle socio-ekonomického pohledu Matějčka (1998) patří matky samoživitelky k nejchudším skupinám v současné společnosti a i přestože společnost vůči osamělým rodičům dosáhla většího pochopení, mohou se setkávat s předsudky okolí zejména z pohledu starší generace, která je zvyklá na jiný model rodiny. Dvě funkce rodiny jsou zajištění citového zázemí pro všechny členy rodiny a přípravu dětí na život ve společnosti, což může být v případě jednoho rodiče v rodině značně zatěžujícím faktorem. Osamocení rodič je pod tlakem nedostatku času, neboť všechny rodinné funkce, které se většinou dělí mezi otce a matku, zastává sám. V toku povinností o zajištění běžného provozu domácnosti a finančního zajištění pak může hrozit riziko odsunutí zájmu o trávení volného času s dítětem. Což může mít za následek neblahý vliv na dítě. Matějček (1998)

Matky samoživitelky jsou velmi často ohroženy ztrátou zaměstnání, finančním strádáním, ztrátou střechy nad hlavou či depresím. Matoušek (2005)

1.2 Sociální problémy dysfunkční rodiny

Mnohdy se problémy v rodině přehlíží, snaží se na veřejnosti zakrýt své nefungování nebo si je nepřipouští a závčas problémy neřeší a poté následuje ve většině případů rozvod, který vede k osamocení dvou lidí několik let žijících spolu, a taktéž nesmíme zapomínat na děti, které takové situace nesou asi nejhůře. Nejdříve se vrací do normálního zaběhnutého života ti, kteří zůstanou sami, tedy většinou muži, protože u nás jsou stále upřednostňovány právě ženy, které dostanou do péče dítě. Ti mají více času na hledání nové partnerky a založení nové rodiny. Ženy, které zůstaly s dětmi, se na ně upnuly, ale nedostatek času, ekonomická situace a volnost jim neumožňuje navázání nového partnerského života. Špaňhelová (2010)

Mezi problémy dysfunkčních rodin patří například špatná bytová jednotka, finanční strádání, ztráta zaměstnání, neschopnost splácet, platit a dle Mareše (2002) dysfunkční rodina může mít problém vyrovnat se s takovými životními situacemi.

V této situaci se lze setkat s pojmem sociální vyloučení. (Mareš, 2002, str. 22) vymezuje sociálně vyloučené jedince jako „jedince, kteří jsou obyvateli/občany dané společnosti, ale z důvodů, které nemají sami pod kontrolou, nemohou participovat na obvyklých aktivitách, k nimž by je jejich občanství opravňovalo a na něž aspirují.“

Sociální vyloučení lze rozdělit na tři dimenze:

- ekonomické vyloučení
- politické vyloučení
- sociální vyloučení

Sociálně vyloučení mají menší šanci účastnit se společenských aktivit, kam patří aktivní využívání volného času i účast na společenském životě. Může u nich docházet k sociální izolaci a mohou pociťovat nedůvěru k sociálním institucím. (Mareš, 1999)

Lidé, kteří žijí na okraji společnosti, se přizpůsobí podmínkám sociálního vyloučení, vlastně si osvojují různé vzorce jednání, které jsou často v rozporu s hodnotami většinové společnosti. Sociální vyloučení může zapříčinit ztrátu domova - bezdomovectví, diskriminaci na trhu práce i nechtěná těhotenství nezletilých dívek či neschopnost platit běžné měsíční výdaje. (Mareš, 1999)

Rodiny sociálně vyloučených trpí zhoršenou bytovou situací, než ostatní jedinci většinou v obývání bytů nižší kategorie a horším vybavení domácnosti. (Mareš 1999)

1.2.1 Domácí násilí

Domácí násilí v partnerském vztahu či rodině je v dnešní době velmi rozšířený problém. Probíhá na ženách ale i dětech, nebo přímo před očima dětí. Vágnerová (2002, str. 5350)

Vágnerová (2002, str. 351) uvádí, že nezáleží na věku, etnicitě, pohlaví či určité společenské vrstvě. Probíhá většinou skrytě v rodinném kruhu a většinou jsou týrány ženy nebo děti obětí. Může zahrnovat psychické, fyzické, sexuální a citové týrání, také ekonomickou deprivaci anebo izolaci od společnosti a rodiny. Muži násilím dosáhnou toho, že ženám působí silně na psychiku bitím či bitím jejich dětí a ony se absolutně podvolí a budou poslouchat, jinak násilí nepřestane. Takový druh domácího násilí se nazývá kompulzivní. Většinou probíhá ve fázích, kdy pachatel své násilí stupňuje, vyhrožuje ženě či ji znemožňuje, dále se vystupňuje až do samotného násilného aktu, kdy dochází nejen k týrání ženy fyzicky jako je bití, sexuálně a to v kontextu znásilnění ale i psychicky a to znamená, že ženy znemožňují před svými přáteli, například se musí svléct nebo hrát nějakou manželovu

služku či zvíře, které je poslušné nebo celou noc nemůžou spát, protože muž jí to nedovolí. Po vyvrcholení násilného aktu nastává období, kdy se muž kaje, nosí ženě květy a dárky, klečí na kolenou a slibuje, že už se to nikdy nestane, pláč a omluvy střídají obviňování, že za všechno může právě žena. Ženy jsou zprvu v šoku a mužovo nepřipustné chování hned omlouvají, či za následek jakékoliv formy trestu, který dostala, považují svoji vinu.

Ženy, v jejichž rodinách dochází k cyklickému opakování násilí, se adaptují a podle Vágnerové (2002, str. 352) má taková situace několik charakteristických příznaků:

- Utajení a bezmocnost – žena se cítí bezmocná a má strach jak o sebe tak i o děti. Vyhrožování spojené s obavami z rozpadu rodiny, přispívá k ochotě snášet útrapy a tajit, co se v rodině děje. Tímto chováním oběti, vyjadřujícím závislost a strach, se obvykle pocit moci agresora posiluje.
- Adaptace na roli týrané ženy – žena akceptuje týrání a zneužívání jako nevyhnutelné a snaží se agresorovi vyhovět, aby jej zbytečně neprovokovala a situaci více nezhoršovala.
- Odhalení a popření – k odhalení přispívá ve většině případů náhoda nebo neochota dospívajících dětí snášet chování otce. Jeho agresivita se obvykle nevybízí jen na jejich matce ale i na nich. Děti se snaží matku chránit i za cenu tělesného trestu. Paradoxní reakce týrané ženy popírat i po zveřejnění závažnosti situace, je výrazem zafixovaného postoje vlastní bezmocnosti a manipulace agresora.

Její chování nevyvolává u veřejnosti soucit ale spíše opovržení, protože se žena dokáže jako dospělý člověk bránit proti agresorovi. Jenže takové ženy jsou většinou závislé na svém partnerovi po finanční stránce nebo kvůli dětem. Běžně je k tomuto tématu ambivalentní postoj. Ženy, které si prošli danou situací, mají psychické problémy, nízkou sebeúctu, úzkost, stres či deprese. Vágnerová (2002, str. 353)

Pro oběti domácího násilí existují neziskové organizace jako je například Bílý kruh bezpečí, ROSA, La Strada nebo poradna pro ženy v tísní a akční program Daphne, které poskytují telefonickou konzultaci, podporu ale také sociální pracovnice, komplexní pomoc dané oběti či azylové domy pro matky s dětmi, o niž se níže budu zmiňovat.

Kromě žen je domácí násilí páčáno i na dětech. Ať už jsou svědky násilného činu či je násilí páčáno přímo na nich. Jsou to děti se syndromem CAN, který znamená syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte. Základní charakteristikou je bezohlednost a necitlivost k dítěti, jeho podřízení se a využití ho k uspokojení potřeb dospělého. Většinou násilí páčají rodiče na svých vlastních dětech v rodinách, ve kterých jsou narušené z jakéhokoliv důvodu

vztahy. Chybí zde porozumění, podpora a hlavně komunikace mezi členy rodiny, je zde vysoké napětí a dítě se stává obětí dysfunkčního prostředí. Problémy se řeší násilím a agresí vůči nejslabším členům, které tvoří většinou ženy a děti. Jakákoliv forma páchané agrese na dětech znamená komplexní zátěžovou situaci, jako je například stres, citové strádání, deprivací syndrom a hlavně bolest. Vágnerová (2002, str. 353)

1.2.2 Závislosti

Zima (2008), uvádí, že teorie zabývající se systémem rodinných vztahů předpokládají, že jakýkoliv druh závislosti může vyplynout z rodinných vztahů a tím velmi ovlivnit celý vznik. Závislost je chápána jako jev, který není izolovaný, ale existuje v systému vztahů dotyčného člověka a stává se tak dočasným prvkem, který umožňuje fungování, postoje a udržuje rovnováhu.

Závislosti vnikají jako podnět na potřeby a hlubší lidské motivace jako jsou potřeby vyhnout se silné bolesti či právě najít zklidnění, potřebu cítit se energický, dosáhnout euforie a uspokojení, být kompetentní a výkonný, zároveň se zbavit jakých si zábran, dodání odvahy při zdolávání pro člověka stresujících věcí, zvládat věci bez problémů či k utvoření si vlastního světa, do kterého lze pomocí jakékoliv formy závislosti uniknout. Častými sociálními dopady jsou pocity viny, vyčlenění ze společnosti, z určité jednotky či komunity, podřadný sociální status či etnická odlišnost. Také to může být východisko z nudy, zkouška návykové látky či jiného patopsychologického jevu. Jedinec není veden k samostatnosti v rodinném kruhu, a tak si hledá své zájmy jinde a to většinou tam, o čem rodiče nemají nejmenší ponětí. Také ztráta duchovních hodnot či smyslu života může vést k jakékoliv formě abúzu. Zima (2008)

Například v rodinách, kde je alespoň jeden z dospělých stabilně pijící alkoholik, se můžeme setkat s tím, že nadměrné pití alkoholu se stane jakousi kulturou či rodinnou tradicí. Muž může začít s popíjením jen s přáteli či může být spojeno s nějakým koníčkem, který má. Žena se stará o děti, domácnost a další rodinné funkce. Zpočátku jí to připadá normální, tedy má radost, že ovlivňuje chod domácnosti, jenomže po nějaké době, ve většině případů, začínají být strhané, s pocitem méněcennosti a schází jí ocenění za dobře odvedenou práci a teplo rodinného krbu. Počínaje podrážděností a výčitkami, že je na vše sama a obhajování svých nároků a potřeb. Nechat zajít situaci až do této fáze, může vést až k úplnému odcizení se partnerů a celé rodinné jednotky. Muž začíná být na své závislosti zcela závislý a nemá žádný důvod situaci řešit. Jenomže jsou to právě děti, které nejhůř snášejí rodinné potíže partnerů. V případě, že rodiče mají dítě mužského pohlaví, obsadí chlapec otce, tedy roli mužské pohlaví jako partnera své matky. Pokud se tak stane, pravděpodobně rodiče,

někdy i nevědomky, tento rodinný model podporují. Žena zůstává s potomkem v silném citovém vztahu. V této souvislosti můžeme hovořit také o hyperprotektivní matce, to znamená, že matka má přehnaný zájem a starostlivost o své dítě, nadměrně o něho pečuje a často na úkor svých potřeb citově závisí na svém dítěti. To ale může způsobit, že už dospívající dítě se nemůže moc dobře osamostatnit. Nejčastějšími problémy pro rodinu v souvislosti se závislostí se stává patologické hráčství či drogová tedy i alkoholová závislost. Zima (2008, str. 43)

Společnost vždy na hru nahlížela jako na příjemnou a zábavnou věc, která vede k rekreaci a je činěna dobrovolně. Přitom hra v nás otvírá nevědomé části psychiky, soutěživost a snahu zvítězit. Čím více hrajeme, tím více jsme zataženi do hracího procesu a přestáváme vnímat realitu. Lidé si pomocí hry mohou splnit svoje sny či realizovat své myšlenky. Jenomže takoví lidé si neuvědomují, že existuje reálný svět a reálný čas v něm plus velká ztráta peněz. Velká touha rychle zbohatnout však sebou nese i negativní následky. Hazard vede v rodině k asfunkčnosti. S tímto problémem souvisí i zvýšená agrese vůči dítěti či manželce, sociální izolace rodiny, protože se většinou žena člení od společnosti, jelikož se stydí za danou situaci doma a za finanční strádání díky gamblerství a nastává tak větší riziko rozvodů. Děti to nesou velmi špatně, jsou citově i hmotně deprivovány a mohou trpět za chování rodičů pocitem viny. Hráči trpí poruchami hlavy a pohybového ústrojí a celkově zhoršuje jim, tak i velmi blízkým kvalitu života. Jak už bylo řečeno z nedostatku financí či psychických poruch, jako jsou například deprese. Jejich problém dopadá i na širší rodinu, přátele nebo spolupracovníky. Zima (2008) uvádí, že gambling má tři fáze, do níž patří fáze výher, kdy si jedinec spokojuje potřeby méněcennosti a má z toho pocit slasti dále pak fázi ztrát, kdy jedinec začíná více prohrávat než vyhrávat a skrývá svou hráčskou lásku. Před rodinou stále lže, že se dostává do dluhů a nejen sebe ale i rodinu a je z toho rozklepaný a podrážděný. Třetí fází je fáze zoufalství. Hráč má toužebné přání o výhře a splacení dluhů avšak dluhy se prohlubují, hráč začíná s podvody či s pronevěrou. Pokračováním této fáze je zhoršení psychického a fyzického zdraví, které vede až k rozpadu rodiny.

1.2.3 Chudoba

Chudoba a jí zapříčiněný nedostatek finančních prostředků způsobuje nemožnost zabezpečovat základní každodenní potřeby rodin, jako jsou strava, bydlení, ošacení, vzdělání apod. Souvisí jak s nezaměstnaností, která má na ni hlavní vliv, ale může se objevovat i v domácnostech zaměstnaných osob, které mají nízký příjem, hodně dětí apod. (Mareš, 2002).

Nerovnost a chudoba jsou spolu velmi často spojovány. Chudobu lze chápat jako výraz extrémní nerovnosti. Nízká produktivita práce, nerovný přístup k materiálním zdrojům, nerovný podíl na distribuci výsledků provázejí marginalizaci některých skupin obyvatelstva. Chudoba je primárně vtažena k sociálnímu a třídnímu statusu. (Mareš, 2002, str. 50)

Nejvíce ohroženy chudou jsou matky samoživitelky, proto dochází k diskuzím o feminizaci chudoby. Především se jedná o ženy samoživitelky, osamělé matky, ale také o matky, které žijí v úplných rodinách. Obecně existují rozdíly, které nastávají mezi ženami a muži v hloubce a rozsahu chudoby. Chudoba že má oproti mužům jiný obsah, a i větší rozsah, zejména je pro ženy odlišnou životní zkušeností. Vytačení žen z trhu práce a model rodiny takový, který je vnímán tak, že muž zaopatřuje rodinu a žena je v domácnosti vedle k závislosti na sociálních dávkách žen, které do nynějška pokračuje v mnoha zemích Evropy. Také chudoba u žen má větší hloubku z důvodu mzdové diskriminace žen na trhu práce, ženy většinou přichází do zaměstnání na sekundární trh práce, která je méně placená, nebo též do zaměstnání sezonního charakteru. Jen malý podíl žen je na kvalifikovaných a manažerských pozicích. (Mareš, 2002, str. 51)

Dle Mareše (2002) to také zapříčiňuje vysoký podíl žen na pracovních místech s částečným úvazkem či se sdíleným úvazkem a jakékoliv omezení veřejných služeb sociálního státu dopadá více na ženy než na muže, neboť právě ony jsou nejčastějšími klienty těchto služeb. Přitom méně výhodné postavení na trhu práce vylučuje ženy v řadě případů z nároků na některé dávky sociálního státu, nebo je spojeno s nevýhodami při jejich čerpání.

Feminizace chudoby však nesouvisí pouze s pracovní sférou. Chudoba žen je silně ovlivňována i jejich pozicí v rodině. Také nejvíce postihuje neúplné rodiny. Především matky s dětmi. Jedná se o ženy samoživitelky, vdovy či rozvedené. Tyto matky jsou často podporovány ze strany státu politikou sociálního zabezpečení, nebo dřívějším partnerem, přesto jsou odkázány na svoji pozici na trhu práce, mnohdy je ale znevýhodňuje péče o své děti či o rodinu. Děti samoživitelek jsou na matkách závislé, čímž se stávají skupinou, která je významně ohrožena chudobou s nízkou životní úrovní. Zhruba polovina neúplných rodin v čele s rozvedenou matkou se pohybuje pod hranicí 1,5 násobku životního minima. Právě skupina nekvalifikovaných a izolovaných matek není schopna svou situaci dlouhodobě významně zlepšit. (Mareš, 1999, str. 53)

„Výrazem vnitřní chudoby žen, tedy feminizace již výše zmiňované jsou i jejich specifické povinnosti v rodině. Vklad neplacené domácí práce, který že do celkového rodinného rozpočtu přinášejí, má za následek nejen jejich deprivaci způsobenou ztrátou času, ale představuje i jistou bariéru možnosti lepšího uplatnění žen na trhu práce.“

(Mareš, 1999, str. 53).

1.2.4 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost můžeme definovat jako nezaměstnaného člověka, který nemůže najít práci, přitom se ale jedná o osobu, která je schopna pracovat a práci aktivně hledá. Nezaměstnaností jsou ve většině případů ohroženy určité skupiny lidí a to především ženy, národnostní menšiny, mladiství, absolventi škol, nebo také zdravotně handicapovaní lidé. Mareš (1999)

Důsledky nezaměstnanosti jsou jak ekonomické tak i sociální. Především se budeme zabývat sociálními problémy. Například snižuje životní úroveň lidí bez práce. To znamená, že lidé žijí pouze z dávek z podpory v nezaměstnanosti, které ovšem nedosahují ani polovičku předešlých výdělků. Při trvání tohoto stavu může dojít i k chudobě či sociálnímu vyloučení. Taktéž se v rodinném prostředí může snížit autorita a způsobit tím psychické problémy, taktéž vede ke snížení natality, tedy ovlivňuje reprodukční život rodin a narušení partnerských vztahů. Také je ovlivněno vnímání času, protože pro nezaměstnaného člověka přestává být čas důležitým aspektem. Navíc je mnohdy přebytek času vyplňován nežádoucími aktivitami. Mareš (2002)

U osamocených rodičů se stává největším rizikem nezaměstnanost dokonce i chudoba, která se nedotkne jen rodičů, může zahrnout i chudobu dětskou. Na trhu práce se člověk, který žije sám s dětmi, stává pro zaměstnavatele neatraktivním, i přes veškeré ochrany státu končí často matky po rodičovské dovolené na úřadech práce. Tyto ženy mají po návratu do jen malé, nebo žádné pracovní zkušenosti a u některých profesí může nastat, že praxe už je zastaralá, získaná zastaralým vzděláním. Neatraktivními jsou ale i proto, že se starají o dítě bez další pomoci, tedy ve většině případů partnera. Taková rodina se stává závislá na pomoci státu, tedy na sociálních dávkách a jejich příjmy se pohybují až na hranici životního minima. Rodiče v takovém případě potřebují pomoc v podobách sociálních služeb, také zdravotních služeb, které jim napomáhají zvládnout starost o dítě, kterou navíc musí skloubit s pracovními podmínkami. Mareš (2002)

2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Sociální služby spadají v České republice do sociální péče, jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství. (Matoušek, 2007 str. 9)

Dle zákona o sociálních službách změny v oblast sociálních služeb nastaly relativně nedávno přijetím nového zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007 a vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Spolu s dalšími právními předpisy, a to zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu a zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi došlo k výrazné změně v systému sociální péče v České republice.

Pomocí sociálních služeb je zajišťována pomoc při péči o vlastní osobu, zajištění poskytnutí informací, ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, pomoc při osobní hygieně, zajištění stravování, ošetřování, pomoc s výchovou, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při prosazování práv a zájmů. (Matoušek, 2007)

Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení. Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé situace, a posilovat jejich sociální začleňování. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních lidských svobod“ (§ 37, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Sokol, Trefilová (2008, str. 136) uvádí dělení sociálních služeb:

- Služby sociální péče – prioritou je zabezpečovat základní potřeby pro život lidem, kteří si z nějakého důvodu nemůžou zajistit péči bez druhé osoby, taktéž podporovat je v sociálním začlenění do přirozeného prostředí za podpory jejich soběstačnosti.
- Sociální poradenství – tuto službu jsou povinni poskytnout komukoliv všichni poskytovatelé sociálních služeb, dělí se na základní a odborné a je neoddělitelnou složkou všech poskytovaných služeb.

- Služby sociální prevence – slouží především k předcházení a zabraňování sociálnímu vyloučení, které většinou vzniká negativními vlivy, jako jsou již výše zmiňované závislosti, alkoholismus atd.

Sociální služby jsou rozlišovány z hlediska místa poskytování na formy:

- Pobytovou – ubytování v zařízeních sociálních služeb.
- Ambulantní – uživatel dochází do zařízení sociálních služeb sám nebo je doprovázen.
- Terénní – tento druh služby je poskytován v přirozeném sociálním prostředí.

Sociální služby zajišťuje státní správa a samospráva. Státní správu vykonávají podle Sokola, Trefilové, (2008):

- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- krajské úřady
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- úřady práce České republiky
- okresní správy sociálního zabezpečení
- obce a kraje dle tohoto zákona

Dle § 71 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., jsou sociální služby poskytovány:

- bez úhrady nákladů.
- za částečnou úhradu nákladů.
- za plnou úhradu nákladů.

Veškeré náklady spojené s poskytnutím služby hradí osoba v částce, jaká je dána ve smlouvě, která je uzavřena mezi poskytovatelem a uživatelem, dle zákona o sociálních službách. Při stanovení výše úhrady je poskytovatel omezen stanovením maximální denní částky nebo částky za úkony, jež jsou upraveny vyhláškou č.505/2006 Sb.

„Poskytovatel sociální služby se může dohodnout na spoluúčasti na úhradě nákladů s osobou blízkou osobě, které je sociální služba poskytována, popřípadě s jinou fyzickou osobou nebo s právnickou osobou, pokud osoba, které je sociální služba poskytována, nemá vlastní příjem

nebo její příjem nepostačuje na úhradu nákladů.“ (§ 71 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

2.1 Krizová intervence

„Krizová intervence znamená zásah, zákrok, respektive zakročení v krizi. Lze ji vymezit jako specializovanou pomoc osobám, které se ocitly v krizi, tedy v situaci, která způsobuje změnu v jejich navykším způsobu života a vyvolává stav nerovnováhy, ohrožení a stresu (Špatenková a kol., 2011 str. 13).

Dle Vodáčkové je definice krizové intervence taková: *„Krizová intervence je odborná metoda práce s klientem v situaci, kterou osobně prožívá jako zátěžovou, nepříznivou, ohrožující. Krizová intervence pomáhá zpřehlednit a strukturovat klientovo prožívání a zastavit ohrožující jiné kontraproduktivní tendence v jeho chování. Krizová intervence se zaměřuje jen na ty prvky klientovy minulosti, budoucnosti, které bezprostředně souvisejí s jeho krizovou situací. Krizový pracovník klienta podporuje v jeho kompetenci řešit problém tak, aby dokázal aktivně konstruktivně a spojit své vlastní síly a schopnosti a využít potenciálu přirozených vztah. Krizová intervence se odehrává v rovině řešení klientova problému a překonávání konkrétních překážek.“ (Vodáčková, str. 6)*

Krizovou intervenci lze rozdělit podle způsobů vedení do tří forem:

- telefonická krizová intervence
- krizová intervence tváří tvář
- elektronická krizová intervence

Telefonická krizová intervence

Je založena na komunikaci mezi klientem a konzultantem prostřednictvím telefonní linky. Je to soubor metod krizové práce s klientem a metod práce s klientem. Pomoc je založena na jednorázovém nebo také opakovatelném zavolání na deklarované pracoviště intervenčního centra. Výhodou je, že klient může kdykoliv kontakt ukončit bez udání důvodu. Tyto linky se nazývají linky důvěry a jsou i pod názvy jako například modrá linka. Linky jsou rozděleny pro děti a pro dospělé. Linky jsou dále rozděleny podle specializace pro seniory, pro gaye a lesbičky, také pro oběti domácího násilí. Patří k nejrychlejší službě pomoci a klient se po zavolání může informovat o možnosti osobní návštěvy odborníka. Nevýhodou je, že krizoví pracovníci nemají od klientů zpětnou vazbu a při rozhovorech nevidí nonverbální stránku klienta. Výhodou je, že klient, který se právě nachází v krizové situaci, může ihned zavolat. Bohužel tyto linky bývají často zneužívány.

Krizová intervence tváří v tvář

V intervenci tváří v tvář neboli „face to face“ se klient střetává s konzultantem osobně. V tomto případě se vytrácí anonymita. Klient přichází do neznámého prostředí a tato situace může být pro něho stresující, a proto musíme brát na klienta ohledy. Ovšem konzultant může přijet jako terénní pracovník za klientem do jeho přirozeného prostředí. Tento typ intervence začíná podáním ruky a navození příjemné atmosféry. Konzultant by měl klienta podpořit a vysvětlit mu že je na správném místě, kde se mu dostane pomoc. Klient by měl být seznámen s místem, kde se nachází, s délkou, jak dlouho intervence bude trvat a také s podmínkami, za jakých bude probíhat. (Vodáčková, 2002) To znamená, že pokud je služba placená, je nutné se s klientem domluvit na úhradě za tuto službu.

Elektronická krizová intervence

Tato služba je poskytována i prostřednictvím internetu a je čím dál více žádanější díky levnějšímu a snadnějšímu přístupu. Tento druh služby vyhledávají lidé, pro které je nepříjemné mluvit o tématu jako například drogy, AIDS či o své sexuální orientaci.

2.2 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Služby jsou poskytovány jako terénní nebo popřípadě ambulantní poskytované rodinám s dětmi - dítětem, které jsou ohrožené v důsledku dopadů dlouhodobé krizové sociální situace, jež rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Cílem je pomoc při zvládnutí dlouhodobé sociální krize, která dopadá na jedince nebo některého člena rodiny. Tato sociální služba je poskytována bez úhrady. Při poskytování této služby sociální prevence jsou sociálně aktivizační služby zaměřeny dle Sokol, Trefilová, (2008, str. 134):

Výchovné a vzdělávací a aktivizační činnosti:

- Pracovně výchovná práce s dětmi.
- Pracovně výchovná práce s dospělými, například podpora a nácvik rodičovského chování včetně hospodaření a udržování domácnosti, podpora a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úřadech, školách, zařízeních pro výkon ústavní výchovy, přitom 70% této pomoci je zajišťováno pomocí terénní služby.

- Nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních dovedností.
- Zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity.

Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.

- Doprovázení dětí do školy, školského zařízení, k lékaři, na zájmové aktivity.

Sociálně terapeutické činnosti:

- Socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo k udržení osobních a sociálních záležitostí a dovedností podporujících sociální začlenění.

2.3 Azylové domy

V současné době jsou azylové domy pro matky s dětmi či zařízení pro matky s dětmi chráněnými bytovými jednotkami, ve kterých matky s dětmi nalézají v tíživé životní situaci, která je spojena se ztrátou bydlení dočasné řešení problému. Azylové domy plní funkci pobytových služeb a jejich charakteristikou je, že jsou přechodného typu. Zařízení slouží k ochraně matek s dětmi a vede k zlepšení jejich sociální situace a sociálního fungování. V rámci tíživé životní situace je ženám poskytována pobytová služba v tomto zařízení, pomáhají jim při uplatňování jejich práv a zájmů a práv jejich dětí. Tato sociální služba je hrazena. Zařízení je typem intervence, které chrání matku a dítě. Činnost pracovníků zařízení směřuje k tomu, aby se ženy lépe zařadily do společnosti a začlenily do běžného života. Ačkoliv z historického hlediska byly azylové domy stavěny pro matky s dětmi, matky s novorozenci, tak s postupem času je již mnoho domů pro různé cílové skupiny, některá zařízení jsou určena pro matky s dětmi, některá pro týrané ženy, které jsou oběťmi domácího násilí či přišly o střechu nad hlavou z dlouhodobě vyplývající situací, nebo mají takové bytové podmínky, které ohrožují zdraví nebo i život, také ženy, matky s dětmi, které žijí v nevyhovujících podmínkách, kvůli kterým by mohla být ohrožena řádná výchova dítěte, jeho zdraví a vývoj.

Dle Matouška (2003) jsou azylové domy pro matky s dětmi v tísni „*Zařízení pro ubytování matek s malými dětmi (v ČR do 3 let), které se dostaly do tak nepříznivé situace, že by bez náhradního ubytování nebyly schopny vychovávat svoje dítě. Azylový dům tohoto typu poskytuje matce a dítěti samostatnou místnost s kuchyňským koutem, někdy i s dalším vybavením. Matky někdy vyžadují podporu a instruktáž při výchově dětí, kterou jim poskytují pracovníci azylu. Azylové domy pro matky s dětmi v tísni poskytují matkám systematické poradenství, někdy i terapeutické programy. Matka platí za pobyt část reálných nákladů. Přístup návštěv do domu je regulován. V České republice jsou zřizovateli těchto služeb církev, obce nebo orgány státu.*

Ukončení pobytu je komplikováno, stejně jako u jiných osob bez přístřeší, nedostatkem sociálních bytů.“ (Matoušek, 2003, str. 33)

Azylové domy, které poskytují útočiště před agresorem domácího násilí, mají skrytou adresu pro bezpečnost uživatelů. Některé zařízení mají pověření sociálně právní ochrany dětí. Před nástupem do AD musí klientka podat žádost o přijetí do určitého typu zařízení. Při přijímání klientky probíhá šetření sociálního pracovníka i za pomoci pracovníka sociálněprávní ochrany dětí v rodině klientky.

„V mnohých zařízeních mají také vyhrazená krizová lůžka, kde mohou přijímat žadatele s dětmi ihned. To jsou situace, které vyžadují okamžitou intervenci (ochrana před domácím násilím, bezprostřední ztráta bydlení) Ačkoliv se azylová zařízení řídí zákonem o sociálních službách (108/2006 Sb.), musí se v dikci tohoto zákona uzavírat s každým klientem- klientkou individuální plán. V rámci něho se zohledňuje situace klientky a hledají se cesty k řešení současné situace. Individuální plány mají inkluzivní charakter.“ (Matoušek a kol., 2013, str. 430)

V současné době můžeme najít azylové domy, které spolu spolupracují, to znamená, že se pravidelně scházejí představitelé zařízení a jednájí o jejich fungování a o přijímání klientek. Není ale výjimkou, že v určité lokalitě více zařízení spolu nespolečně pracuje a právě si konkuruje. Dle Matouška (2013) současný systém azylových domů je právě na bázi ochrany dítěte jak narozeného, tak nenarozeného.

2.3.1 Smlouva o poskytnutí sociálních služeb

Tato smlouva se uzavírá mezi poskytovatelem a uživatelem. O službu může osoba požádat sama, pokud si sama vybrala poskytovatele sociálních služeb nebo může žádat obec, ve které žije, to znamená, ve které má trvalý pobyt nebo hlášený pobyt., o zprostředkování sociální služby, kterou obec či kraj poskytuje. V tomto případě půjde zpravidla o osoby, které nejsou schopny, nebo nemůžou nalézt poskytovatele sociálních služeb, který by byl pro ně vhodný. Matoušek (2008, str. 429)

Uživatel má svobodnou vůli při rozhodování výběru druhu sociální služby podle jeho individuálních potřeb. Tato smlouva musí být uzavřena písemně na základě smluvního principu s poskytovatelem. (Matoušek, 2008, str. 430).

Smlouva musí obsahovat nejnütnější věci jako jméno a příjmení osoby, bydliště, narození, označení smluvních stran, druh a forma sociální služby, rozsah poskytované služby, datum, čas a rok poskytování, výši úhrady sociální služby, která je sjednána v rámci částky stanovené zákonem o sociálních službách a prováděcím právním předpisem a také způsob, jakým bude

služba placena. Smlouva dále musí obsahovat dodržování vnitřních pravidel, které jsou stanoveny poskytovatelem, výpovědní lhůty a výpovědní důvody a také dobu platnosti. Smlouva nabývá platnosti a účinnosti okamžikem jejího podpisu oběma smluvními stranami. Smluvní strany musí prohlásit, že smlouva vyjadřuje jejich pravou a svobodnou vůli a že smlouvu uzavřely v tísni za nápadně nevýhodných podmínek. Dále pak stvrzovací podpisy poskytovatele a uživatele. (Sokol, Trefilová, 2008)

„Smlouva o poskytnutí sociálních služeb je soukromoprávní a vztahují se na ni ustanovení občanského zákoníku.“ (Sokol, Trefilová, 2008, str. 165)

Zákon o sociálních službách taktéž stanovuje, že osoby, které nejsou schopny sami za sebe rozhodnout či jednat a nemají ze zákona svého zástupce, zastupuje je při uzavírání smlouvy o sociálních službách obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa trvalého či nahlášeného bydliště osoby.

3 RODINNÁ POLITIKA

Ve své podstatě představuje rodinná politika souhrn aktivit a opatření, které plní účel podpory rodiny. Jelikož se jedná o politiku průřezovou, zasahuje do nejrůznějších veřejných oblastí života společnosti, jako je např. bydlení, školství, zdravotnictví, trh práce, infrastruktura. Na druhou stranu se však týká oblasti vysoce soukromé, a musí tedy respektovat autonomii a schopnost rodin samostatně se rozhodovat. Rodinná politika je proto soustředěna na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí, nikoli na přebírání těchto rolí, zasahování do vnitřního života rodin a rozdělení sociálních rolí v rodině. (Duková, 2013, str. 141)

Duková (2013) uvádí, že dnešní politika se snaží, aby rodiny byly úplné, protože z neúplných rodin vyjdou děti jak s psychickými problémy, tak mívají v životě horší výsledky. Neměla by nutit udržet rodinu za každou cenu v úplném modelu, v případě domácího násilí či nefunkčního vztahu partnerů, ale zároveň by ani neměla vytvářet žádné motivace k rozpadu manželství či rodin. Po rozpadu rodiny, kdy žena zůstane sama s dítětem, rozpad bude mít za následek snížení její životní úrovně a tím pádem také bude očekávána finanční podpora od státu. Rodinné právo je obsaženo v občanském zákoně (Část 2 Hlava 1 zákona č. 89/2012 Sb.).

Základním cílem politiky je umožnit lidem vlastní život a realizovat partnerské či rodičovské plány. Duková (2013, str. 139) Vytváří podmínky pro skloubení nároků trhu práce s nároky na zaopatření dítěte nebo pro nesoběstačné rodiny. V dnešní době plné rozvodů by se měli snažit partneři o utužení vztahů, o vážnost rodiny a vytvářet hodnoty, které posílí stabilitu rodiny. Minimalizovat rozdíly a tím pádem zajistit dětem žijícím v ekonomicky slabších vrstvách či v neúplných rodinách možnost na kvalitní vzdělání a uplatnění na trhu práce. Duková (2013, str. 143)

V České republice je typický model rodiny s jedním dítětem, snižuje se porodnost a naopak narůstá počet starších obyvatel. Také roste počet mužů, co jdou místo ženy na mateřskou dovolenou. Také kdyby žena mohla mít zkrácenou mateřskou dovolenou, která by jí umožnila brzký návrat do zaměstnání a možnost mít více dětí, protože příjem matky je zabezpečen. To se ale vyjímá názoru, že žena by měla být s dítětem dlouho doma (Sirovátka a kol. 2006, str. 79)

Česká republika má několik opatření, které směřují k ochranně a zvýhodnění žen či otců v pracovněprávních vztazích.

3.1 Mateřská dovolená

Dávky v mateřství jsou cíleně poskytovány ženě pro její sociální potřeby a zdraví. Žena v tomto období potřebuje zvýšenou starostlivost a péči, kterou si neumí vždy obstarat

sama. (Tomeš, 2010, str. 242) Mateřská dovolená přísluší zaměstnankyni, která porodí jedno dítě po dobu 28 týdnů, jestliže pak žena porodí dvojčátka tedy dvě a více dětí náleží jí mateřská dovolená ve výši 37 týdnů. Na dovolenou se nastupuje zpravidla šest týdnů před očekávaným dnem porodu ale je možnost nastoupit na ni nejdříve od osmého týdne před porodem. Pokud by ovšem žena porodila dříve, než ji její ošetřující lékař určil a vyčerpala by tedy zaměstnankyně méně než šest týdnů před porodem, na které má nárok, její mateřská dovolená se počítá ode dne nástupu do uplynutí dvacátého osmého týdne. **zde bude § zákoníku práce a § zákona o nemocenském pojištění** (§ 33 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění)

Ve smutných a málo se vyskytujících případech se může dítě narodit bohužel mrtvé a v tom případě náleží matce rodičovská dovolená pouze čtrnáct týdnů. Mateřská dovolená nemůže být v souladu s porodem kratší než čtrnácti dnů a dle zákona nemůže být přerušena ani ukončena před uplynutím šestého týdne od daného dne porodu. Výše peněžité pomoci činí od prvního dne mateřství sedmdesát procent denního vyměřovacího základu. (Duková,2013, str.146)

3.2 Rodičovský příspěvek

Rodič, který se řádně po celý kalendářní měsíc řádně a celodenně stará o dítě má nárok na rodičovský příspěvek. Dítě musí být nejmladší v rodině a žena dostane celkovou částku 220 000 Kč. O dítě se stará až do vyčerpání příspěvku, nejdéle však do 4 let věku dítěte. Délka příspěvku se určuje dle výše denního vyměřovacího základu a dle něho se stanovuje peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenská v souvislosti s porodem, nebo s převzetím dítěte dle zákona o nemocenském pojištění. Pokud matce či otcovi jde stanovit k datu narození nejmladšího dítěte 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu, může si matka nebo otec zvolit výši čerpání rodičovského příspěvku. Pokud denní vyměřovací základ jde určit oběma rodičům, vychází se vždy ze základu, který je vyšší aniž o něho rodič žádá. Tato dávka je dávkou měsíční a opakovatelnou. (§ 30 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb.)

Maximální měsíční výše rodičovského příspěvku se stanoví ve vazbě na denní vyměřovací základ: pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu je nižší nebo rovno 7 600 Kč, rodičovský příspěvek může činit nejvýše 7 600 Kč; pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu převyšuje 7 600 Kč, je výše rodičovského příspěvku omezena touto částkou, maximálně však výše rodičovského příspěvku může činit 11 500 Kč měsíčně. (§ 30 odst. 5 zákona č. 117/1995 Sb.)

Pokud nelze stanovit výše denního vyměřovacího základu k datu porodu nejmladšího dítěte jen proto, že během pobírání rodičovského příspěvku z titulu péče o dříve narozené dítě uplynula podpůrná doba pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství a nárok na rodičovský příspěvek na nejmladší dítě v rodině vzniká bezprostředně po nároku na rodičovský příspěvek náležející na starší dítě, rodič si může zvolit variantu čerpání 7600 Kč. V případě, kdy ani jednomu z rodičů nejde vyměřit výše uvedený denní základ, pak rodičům náleží rodičovský příspěvek v pevných měsíčních částkách 7 600 Kč do konce 9. měsíce dítěte a následně do 4 let věku dítěte 3 800 Kč. V jaké výši bude rodič čerpat, může volit pouze ten, který uplatnil nárok na rodičovský příspěvek. Dále pak měnit volbu, kterou si rodič určil, může jen jednou za 3 měsíce a to i v případě, že došlo ke změně oprávněné osoby. S čerpáním rodičovského příspěvku souvisí i podmínky. *Podmínka trvalého pobytu a bydliště na území České republiky musí být splněna u oprávněné osoby a u dítěte zakládajícího nárok na rodičovský příspěvek.* (Mpsv [online]. [cit. 2016-01-06])

3.3 Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je základní dávkou pro rodiny s nezaopatřenými dětmi, která přispívá ke krytí nákladů spojených s výchovou a výživou dítěte. Jde přitom o dávku, která je nárokem dítěte, ale za nezletilé dítě uplatňuje tento nárok jeho zákonný zástupce. Nárok na tuto dávku závisí na výši příjmu osob a dětí s ním pro tyto účely dohromady posuzovaných, to jsou příjmu rodiny, který nesmí převyšovat součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40. (Břeská, 2012, str. 15)

Přídavek na dítě dle (§ 18 zákona č. 117/1995 Sb.) činí:

- u dětí do 6 let – částka 500
- u dětí od 6 let -15 let – 610
- u dětí od 15 do 26 let – 700

O přídavek na dítě je nutné si zažádat pomocí vyplněného formuláře na úřadu práce. U přídavků na děti se posuzují příjmy za předchozí kalendářní rok. Standardně se o dávky na děti žádá jednou, tedy když se v rodině narodí dítě a změní se tak majetkové poměry. Poté je nutné opakovaně každý rok dokládat příjmy. Potvrzení o příjmech je předkládáno na začátku školního roku, což je září až říjen, v každém kalendářním roce.

3.4 Systém pomoci v hmotné nouzi

Člověk v hmotné nouzi je ten, který nemá dostatečné prostředky k zajištění si základních potřeb pro život, situace takového člověka je zkoumána z objektivního hlediska, jestli se příjmy nedají navýšit. Každý člověk v nouzi má nárok na základní sociální poradenství, které vede k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení. Za člověka, který nemá nárok na dávky v hmotné nouzi, se považuje ten, který neprojevuje snahu o zvýšení příjmu, dále která není veden jako uchazeč v evidenci o zaměstnání, nebo ten, který je veden jako osoba výdělečné činná, osoba, která neplnění povinnosti zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky. (Matoušek, 2007)

Systém pomoci v hmotné nouzi je právně upraven těmito normami:

- zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu,
- zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi,
- vyhláškou č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Dávkami, které pomáhají v hmotné nouzi, jsou:

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc.

Příspěvek na živobytí je základní dávkou, která pomáhá rodinám, které nemají dostatečný příjem a nachází se v nouzi. Tento druh příspěvku vzniká rodinám či osobě, kterým po odečtení veškerých nákladů na bydlení nedosahuje příjem rodiny na částku živobytí. Dávka je pro každou osobu či rodinu stanovena individuálně podle jejich možností. Částka živobytí osoby se zvyšuje u osoby, u které vyžaduje zdravotní stav dietní stravování dle doporučení lékaře.

Doplatek na bydlení je druhou dávkou pomoci v hmotné nouzi, jejímž účelem je pomoci k pokrytí nákladů na bydlení tam, kde vlastní příjmy nejsou dostatečné k pokrytí. Tato dávka je udělována vlastníku bytu, nebo rodině či osobě, která byt užívá na základě smlouvy.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením. V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi doplatek na bydlení poskytnout do části bytu, po splnění hygienických podmínek a udělení souhlasu obce do ubytovacího zařízení a po splnění stavebně technických standardů kvality bydlení do jiného než obytného prostoru. Jako případ hodný zvláštního zřetele se vždy považuje ubytování

v pobytových sociálních službách (např. azylový dům, domov pro seniory, chráněné bydlení). Mpsv.cz [online]. [cit. 2016-01-06]

Třetí forma příspěvku je mimořádná okamžitá pomoc. Tento příspěvek je jednorázová dávka, výše zmiňované příspěvky jsou opakovatelnou pomocí. Poskytuje se osobě či rodině, které hrozí újma na zdraví dále pak postižení vážnou mimořádnou událostí jako živelná katastrofa, požár, ekologická katastrofa, nebo také osobě, která je ohrožena sociálním vyloučením z důvodu návratu z výkonu trestu, z pěstounské péče nebo při ukončení léčby na nějaké závislosti.

Mimořádná okamžitá pomoc se poskytuje v peněžní nebo věcné formě, popřípadě v obou těchto formách. Pro účely poskytování mimořádné okamžité pomoci osobě se tato osoba posuzuje bez společně posuzovaných osob. Mimořádnou okamžitou pomoc lze poskytnout pouze jedné z osob společně posuzovaných, jde-li o stav hmotné nouze.“

(§ 36 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb.)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Naše práce se zabývá druhy pomoci matkám v tísní. V praktické části práce se zabýváme rodinou a dysfunkčním prostředím a sociálními problémy matek samoživitelek. Touto prací bych chtěla upozornit na důvody vyhledávání služeb azylových domů. Právě důvody, které vedou k vyhledání služby azylového domu, jsou klíčové pro přijímání klientek, dále pak ke stanovování cílů pobytu a pro celkovou práci s klientkami. Cíl výzkumu je realizován skrze polo strukturovaného rozhovoru. Rozhovory proběhly s klientkami, které v průběhu rozhovoru nastínily svou životní situaci a důvody, proč vyhledaly pomoc a také, jak jim azylový dům pomáhá v této jejich tíživé situaci. Také nám nastínily, jaké překážky musejí v životě překonat a jak vidí klientky svůj budoucí život, tedy návrat do života. Pro praktickou část bakalářské práce jsem zvolila kvalitativní výzkum, protože zkoumáme subjektivní pohled klientek azylových domů na dané téma a díky rozhovorům můžeme prozkoumat, jak sociální služby pomáhají klientkám.

Kvalitativní výzkum dle Strausse (1999) je jakýkoliv výzkum, který není dosažen statistickými údaji nebo jiným způsobem kvantifikace. Provedené rozhovory v naší práci nesmějí být zkreslené, musejí být kriticky analyzované. Kvalitativní údaje se užívají k odhalení porozumění jevů, o nichž veřejnost nemá až tak velké informace.

„Kvalitativní výzkum proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník tvoří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Hendl, 2012 str. 48)

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním výzkumným cílem v této práci jsou aspekty, které vedou ženy s dětmi k vyhledávání služeb azylových domů a jak jim služby v azylových domech pomáhají. Cíle výzkumu byly zjistit, jak je pomáháno ženám v tíživé životní situaci, jaké služby poskytuje azylové zařízení a jak se v něm klientkám žije, také jak se připravují na odchod z azylového domu a na návrat do běžného života. Hendl uvádí, že hlavní cíle v kvalitativním výzkumu jsou:

„, objasnit jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým a jak organizují své všednodenní aktivity interakce.“ (Hendl, 2005, str. 52)

Tedy hlavním výzkumným cílem je zjistit druhy pomoci matkám v tísní. V souvislosti s výzkumným cílem jsme si stanovili dílčí cíle:

- Zjistit příčiny pobytu matek s dětmi v azylových domech.
- Porozumět současným vztahům v rodině.
- Zmapovat služby, které poskytuje azylový dům.
- Zjistit přizpůsobení žen na nové bydlení.
- Popsat způsob přípravy na návrat do života.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké jsou druhy pomoci matkám s dětmi v tísní?

Dílní výzkumné otázky:

- Jaké jsou příčiny pobytu matek s dětmi v azylových domech?
- Jaké služby poskytuje azylový dům?
- Jaké vztahy jsou mezi klientkou a její rodinou či rodinou jejího partnera?
- Jakým způsobem se adaptují ženy s dětmi na nové ubytování v azylovém domě?
- Jak se klientky připravují na návrat do běžného života?

4.3 Výběr výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl sestaven z klientek, které byly zvoleny záměrným výběrem.

Dle Miovského (2006, str. 135) je metoda záměrného výzkumu nejrozšířenější metodou, neboť použité strategie či metody jsou vybrány účelově. To znamená, že je vybíráno z výzkumného vzorku, který má shodné vlastnosti či stav.

Podle předem definovaných kritérií byly pro výzkum vybrány ženy s podobným osudem, které se dostaly do azylových domů.

Výzkumný soubor byl tedy sestaven z klientek, které mají jedno a více dětí a vyhledaly azylové domy jako pomoc při nezvládnutí složité životní situace. Při návštěvě klientek ve dvou azylových domech jsme museli najít klientky, které souhlasili s nahráváním celého interview. Bohužel mnohé ženy z neznámých důvodů nechtěly, aby se rozhovor nahrával. Nakonec rozhovor o své situaci poskytlo pět žen.

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor pro výzkum tvoří pět žen s dětmi, které se ocitly v azylovém domě. Kritéria byly, aby klientky měly jedno a více dětí a nějaký čas byly ubytované v azylovém domě pro matky s dětmi. Respondentky jsou ve věku mezi 24 a 37 let a žijí ve Zlínském kraji. Respondentky měly jedno až tři děti. Jedna respondentka pobývá v azylovém domě jen se dvěma dětmi, protože jedno z dětí žije u biologického otce. Klientka chce ale po zvládnutí složité situace dítě do střídavé péče. Všechny respondentky byly v azylovém domě pro matky s dětmi poprvé a žijí zde šest měsíců až 11 měsíců. Respondentky byly v rozhovorech sdílné, ale některé přesně nevěděly, jaké sociální služby jim ve stavění se na vlastní nohy pomáhají. Předem jsem měla smluvené v prvním azylovém domě rozhovory se 4 klientkami, ale rozhovor poskytnuly jen 2. Jedna klientka odešla před mým příchodem ven a druhá klientka si nepřála, aby byl pořízen audio záznam.

Ve druhém azylovém domě byl proveden rozhovor s dalšími třemi klientkami, bohužel smluvených rozhovorů bylo více, ale opět respondentky nechtěly, aby byl pořízen audio záznam. Respondentky, které se výzkumu účastnily, měly absolvovanou střední školu, dvě s maturitou a dvě bez maturity s výučním listem, jedna dokonce ukončila studium na vysoké škole kvůli partnerovi, ale když jí to životní situace umožní, chtěla by si dálkově školu dodělat a tím potenciálně zvýšit procenta pro vyhledání práce s lepšími platovými podmínkami tak, aby do budoucna zvýšila životní standart svým dětem. Jedna respondentka má základní vzdělání. V rozhovoru nebudou uvedena jména žen. Ale budou zde označovány jako R1, R2, R3, R4, R5.

Tabulka 1. Základní údaje respondentek

Respondenti	věk	vzdělání	Děti	Délka pobytu
-------------	-----	----------	------	--------------

R1	37 let	SŠ	2 děti, 8 a 12 let	6 měsíců
R2	24 let	SŠ	1 dítě, 4 roky	8 měsíců
R3	30 let	ZŠ	3 děti, 3 roky, 7 a 9 let	11 měsíců
R4	28 let	SŠ	2 děti, 13 měsíců, 5 let	7,5 měsíců
R5	32 let	SŠ	3 děti, 9 měsíců, 3 roky, 10 let	6 měsíců

4.5 Metody sběru dat

Pro výzkum byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru. Jak uvádí Miovský (2006) je to nejrozšířenější podoba metody interview, protože dokáže řešit nevýhody nestrukturovaného i plně strukturovaného rozhovoru. Tento typ vyžaduje oproti nestrukturovanému interview těžší přípravu. Vytváříme si určité okruhy, na které se ptáme, a tyto okruhy obsahují otázky v pořadí, které je v danou situaci výhodné.

Jak uvádí Švaříček, pomocí otevřených otázek badatel může líp porozumět jiným lidem, aniž by jejich pohled byl položenými otázkami v dotazníku omezen. Okruhy nás udržují stále v tématu, které právě rozebíráme.

Při polostrukturovaném rozhovoru se například doptáváme respondenta, jak danou odpověď myslel. Rozhovor byl zvolen hlavně proto, abychom do problému pronikli co nejvíce do hloubky. Výhodou rozhovoru je také osobní kontakt s respondentem, můžeme sledovat jeho gesta, mimiku a mluvený projev. „*Obvykle se však doplňující otázky ukazují být velmi užitečné a přinášejí mnoho kontextuálně vázaných informací, které nám mohou pomoci mnohem lépe uchopit problém. Který nás zajímá.*“ (Miovský, 2006, str. 160)

4.6 Realizace výzkumu

Výzkum samotný byl prováděn ve dvou azylových domech. U všech respondentek bylo vybráno místo pro rozhovor v jejich bytě v AD. Respondentky toto prostředí považovaly za nejbezpečnější a za místo, kde mají největší soukromí. V místnosti byla dětská postýlka, postele, sůl se židličkami, kuchyňská linka, hračky a skříň na osobní věci uživatelky. Pro náš výzkum bylo prostředí důležité pro autentičnost rozhovorů. S každou respondentkou byly tedy rozhovory vedeny zvlášť. Klientky byly již o mém příchodu informovány, takže bylo jednodušší navázat s nimi kontakt.

Na začátku respondentky udělují souhlas s audionahrávkou, dokud souhlas neudělí, jsou vedeny jako potenciaální účastníci výzkumu. Po udělení souhlasu respondentek s použitím získaných dat pro bakalářskou práci, byly seznámeny s průběhem rozhovoru a se sympatiemi výzkumníka. Dále byly ujištěny, že veškeré informace budou anonymní a budou do bakalářské práce zaznamenány jako respondentky. Okruhy otázek směřovaly od nejjednodušších až po ty, ve kterých se klientky otevřely hlouběji. První okruh se věnoval hlavně představení, aby se prolomily ledy a respondentky se cítily uvolněně. Ve dvou případech se respondentky zajímaly o mém rodinném stavu, posléze formou rozhovoru bylo navázáno téma na děti a po uvolnění atmosféry a odpadnutí nervozity jsme se postupně dostaly k okruhům, které už byly přínosem pro praktickou část bakalářské práce. V případě, že respondentka nerozuměla otázce, na kterou jsme se ptali, byla otázka přeformulovaná do jednodušší formy tak, aby na ni dokázala odpovědět. Dále byl rozhovor doplněn o doplňující otázky. Respondentky byly sdílné, ale v jednom případě zapůsobila pravděpodobně nervozita a odpovědi nebyly rozsáhlého typu. Na konci interview Rozhovory trvaly kolem 30 minut.

5 ZPRACOVÁNÍ DAT

V této kapitole se budeme věnovat analytickému zpracování dat, které jsme získali z polostrukturovaných rozhovorů. Audio nahrávky byly podrobeny doslovné transkripci.

„Co nejpřesnější přepis vede K tomu, aby si badatel byl schopen vzpomenout na intonaci účastníka rozhovoru, na jeho zámlky či ironii v hlase.“ (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 41).

Pro zpracování dat jsme využili otevřené kódování., to *„může být jednotkou kódu slovo, sekvence slov, věta či odstavec.“* (Švaříček, Šed'ová, 2014, str. 211)

Dle Švaříčka, Šed'ové, otevřené kódování představuje operace, které napomáhají k rozebrání, konceptualizování a složením novým způsobem. Text je rozbit na jednotky, kterým jsou přiděleny určité kódy. S nově označenými slovy, odstavci, textem posléze výzkumník dále pracuje. Pro náš výzkum byla slova či část textu označena barevně na papírové verzi interview a později popsána určitým kódem. Poté byla systematicky seřazena a rozdělena do podkategorií. Dále jsme vytvořili kategorie, ke kterým jsme přiřadili již zmiňované podkategorie. Kategorii jsme vymysleli nějaký zajímavý titulek, který ovšem není zkreslující. Takovým to postupem kódování jsme pracovali v celém rozhovoru.

Z rozhovorů vplynulo 5 kategorií. První kategorie obsahuje poznatky o klientce, za jakých okolností se dostala do těžké životní situace kreativně jsme skupinu nazvali „co napáchal čas“, druhá kategorie pojednává o službách, které jsou jim poskytovány, tedy vlastně podaná ruka klientkám, skupinu jsme nazvali „východisko nenajde, kdo chce zůstat“, další kategorie je zaměřená na vztahy v rodině, tedy „podporu blízkých“ a poslední kategorie je zaměřena na budoucnost klientek, tedy jakou mají vizi do budoucnosti, co by chtěli, popřípadě nechtěli, tato kategorie byla nazvána zítřek je tajemstvím. Pro přehled jsme vypracovali schéma, na které můžeme nahlédnout níže na další stránce.

Obrázek 1. Schéma kategorií a podkategorií

5.1 Co napáchal čas

Tato kategorie vznikla z podkategorií, které jsme nazvali ztráta iluzí a negativní vlivy.

Tato kategorie pojednává o okolnostech, které vedly respondenty do tíživé životní situace a jak se jim všechny iluze pomalu ale přitom rychle začaly ztrácet.

Respondentka₁ uvedla, že utekla od bývalého manžela, protože doma začala být situace s manželem dost obtížná. Její partner přišel o práci a tím, jak se v tom pořád utápěl, spustil koloběh strhujících událostí. Začal hodně pít, všechny peníze co měl, propil. Rodina respondentky neměla dostatečné finanční prostředky, aby mohla platit nájem. Začaly se u nich hromadit nezaplacené účty a hádky byly na denním pořádku. Jak respondentka uvedla, z normálního manželství už nezůstalo nic. Všechny iluze se podle ní vytratily v jednom okamžiku. Jak sama uvádí: „*Neměli jsme na nájem, hrozila nám exekuce, u nás bylo terno, děti se ho začaly bát.*“ Nakonec respondentka odešla a vyhledala azylový dům, ve kterém ji pomáhají řešit její ztíženou situaci.

Respondentka₂ uvedla společný negativní vliv jako respondentka₁ a tím je alkohol. Na dotaz odpověděla respondentka: „*Těch důvodů bylo víc, neshody s partnerem, ten přišel o práci a začal, místo hledání práce, utápět v alkoholu svoje problémy.* Během rozhovoru respondentka projevovala lítost nad sebou a nad dětmi, které touto situací bohužel trpí. „*Často jsme se hádali, já začala taky pít, bylo to málo, no jenže pak se to zvirtlo. Kvůli alkoholu jsem začala zanedbávat děti.*“ Situace u R₁ nakonec dopadla v rámci možností dobře. Při příchodu sociální pracovnice a vyrčení, že jim děti s takovým přístupem, jaký k nim má, budou odebrány, se do všeho vložila sestra respondentky, která jí z této situace pomohla a vyhledala jí azylový dům,

do kterého respondentka odešla. Jelikož neměla jinou šanci, protože kvůli neplacení nájmu, byla rodina vyhozena na ulici.

Respondentka₃ myslela, že její rodina je jako každá jiná. Jak sama uvedla: „*Všechno se seběhlo tak rychle a přitom to trvalo už tak dlouho.*“ Její manžel si našel milenkou, kvůli které zahodil rodinu. Klientka byla zadlužená, a když ji vyhodil manžel s bytu i s malou Karolínkou, neměla kam jít a jak splácet půjčku na rekonstrukci bytu.

Respondentka₄ je rozvedená, z prvního manželství má dceru, která ovšem nežije s ní, ale vídají se. Respondentka se po rozvodu zamilovala do již nyní bývalého partnera, začala s ním bydlet. Respondentka otěhotněla, ale bohužel potratila. Další pokus se již zdařil. Chvíli bylo vše krásné, ale pak začaly být ve vztahu problémy. Hádky byly zde na denním pořádku, jak uvádí respondentka: *občas padla i nějaká ta facka, přestal mi dávat peníze a já se zadlužila, tak sem otěhotněla znovu.* Respondentka v 6 měsíci bohužel potratila Adámka, jak uvedla. Následně potom však se podařila jejich dcera Nikola. Další iluze byly ztraceny, když zjistila, že její dcery jsou sexuálně zneužívány. Při rozhovoru se respondentka několikrát rozplakala. Nakonec s pomocí kamarádky utekla do azylového domu.

Poslední respondentka se zamilovala mladá, otěhotněla, jak uvedla klientka: „*přímo rodinná idylka.*“ Ovšem idylka trvala do chvíle, než její manžel nezačal podnikat a nepřepsal půl firmy na respondentku, která se nyní díky tomuto „gestu“ od exmanžela topí v dlužích. Zjistilo se totiž, že její bývalý manžel je podvodník, hledaný na Slovensku pro podvody. Klientka o jeho problémech s penězi neměla ani tušení. Kvůli exekuci a nedostatku peněz musela respondentka odejít s dítětem do azylového domu.

Jak lze vidět, respondentky mají hodně společného. Všechny mají podobnou minulost, vychovávají děti, kromě jedné klientky, kterou manžel opustil, všechny ostatní od partnerů z nejrůznějších důvodů utekly. Azylový dům bylo pro ně jediné řešení, které jim v této situaci mohlo pomoci.

5.2 Podpora blízkých

Tato kategorie obsahuje kódy jako: attachment², vztek, houpačka. Celá tato kategorie pojednává o tom, jaké vztahy mají respondentky se svojí rodinou či rodinnou svého partnera. Také obsahuje attachment na druhou, což znamená, že klientky se připoutali na děti. Jedna dokonce je na dobré cestě, aby se postavila sama na nohy a chtěla by, aby jí její dcera byla svěřena do střídavé péče. Další respondentky vidí svou budoucnost hlavně v tom, aby svým dětem dopřály vše, na co si jen vzpomenou. Ve čtyřech případech se o děti jejich vlastní otcové nezajímají, v dalším o dceru bojují. Zatím je u své matky, která je nyní již 8 měsíců v azylovém domě.

Respondentka₃ odpovídá na otázku, jak vychází se svým partnerem, zcela odhodlaně: „*Nestýkáme se, bojujeme o dceru, chce ji do své péče, ale já se jí nevzdám. Kvůli němu jsem přišla o všechno.*“ Skoro všechny respondentky skončili u soudu, ať už se jednalo o alimenty, které po svých partnerech chtěly až po trestní stíhání ze sexuálního zneužívání mladistvých. Právě respondentka, které je partner trestně stíhaný, je už jednou rozvedená a právě s bývalým manželem, který vychovává jejich společnou dceru, má moc dobrý vztah. V tomto případě se jednalo i o jeho dceru, takže se do případu zapojil a společnými silami se ho snaží dostat za mříže.

Všechny respondenti mají rodinu, ale jak tři respondentky uvádí, jejich vztahy jsou jako na „houpačce“, protože jak uvádí respondentka₅: „*S mojí rodinou jsou vztahy takové jednou nahore, jednou dole, prostě jenom výčitky a výčitky, nedodělaná škola....já tam bydlela asi půl roku a bylo to utrpení pro všechny.*“ Jedna respondentka má jen rodiče, se kterými nemluví. Všechny ženy pocházejí z fungujících zaopatřených rodin. Bohužel neshody mezi nimi a rodiči je trápí hned ve třech případech. Poslední respondentka uvedla, že se chce v budoucnu usmířit s rodiči.

5.3 Východisko nenajde, kdo chce zůstat

Tato kapitola vznikla z kódů: nezávislost, podaná ruka a odraz ze dna

Všechny ženy, které se dostaly do azylových domů, neměly jiné řešení. Právě název kapitoly mluví za všechny. Řešení situace znamená konat, činit. Azylové domy pro ženy byly spásou v jejich situaci, taky volbou, kterou si vybraly, ony samy. Pobyt zde pro ně znamená ukončení minulosti a nový začátek, tedy postavení se na vlastní nohy. Jak respondentky dále popisují, hodně velkou pomocí je, že se mohou vyprávět, vlastně vypustit své emoce. Dále klientky oceňují, že jim je poskytnuto zprostředkování právníka na řešení svých situací. Jak již výše bylo zmíněno, klientky řeší u soudu alimenty, nebo dokonce trestní stíhání. Také důležité je, že mají dočasně kde bydlet. Jak uvádí klientka R₅: „*Umožňují mi, abych mohla děckám zajišťovat základní potřeby, a hlavně mám kde bydlet a vím, že je tu pro nás bezpečno.*“ Klientky zde využívají také přítomnost psychologa. Také u jedné klientky kontrolují školní docházku u dětí a dohlíží na to, jestli jsou děti čisté a jestli má klientka doma uklizené. Všechny klientky tíží špatná finanční situace a tři klientky jsou zadluženy, jak sami říkají, v azylovém domě je učí hospodařit s penězi tak, aby splatily své závazky a mohly peníze ukládat třeba na nájem v novém bytě.

Také důležitou roli hraje sepsání individuálního plánu, které respondentky se svojí klíčovou pracovníci sepisují. Respondentka₃ uvedla: „*Podle domluvy si stanovím nějaký cíle a snažím*

se jich dosáhnout. Je to fajn aspoň pozoruju, jak se odrážím ode dna.“ Klientky se shodly, že takové plánování je pro ně prospěšné a po splnění jednoho cíle ví, že mohou dosáhnout víc.

5.4 Záchrané stanoviště

Tato kapitola obsahuje výpovědi žen, které se ubytovaly v domovech. Většina žen se adaptovala velmi dobře a byla za ubytování vděčná. Jen jedna jediná respondentka měla problém s přizpůsobením se. Pocházela z velkého rodinného domu a problémy přišly tak rychle, že se ocitla v azylovém domě. Jak sama uvádí: adaptabilita byla: „*Docela těžká z rodinného domu jsem skončila v jednopokojové místnosti, ještě jsem to nestrávila, a tak nooo je to prostě hodně těžké...*“ Další respondentky uvádí, že je to pro ně šance na nový začátek. Respondentka₄ uvedla: „*Já myslím, že to nebylo až zas tak moc hrozného... no prostě mám tu, co potřebuju, moje děti to samé a hlavně vím, že tu nejsme už na dlouho, snad to nebude trvat dlouho a najdeme si bydlení vlastní.*“ Také kromě jednoho dítěte, které neslo stěhování do nového bytu velmi těžce, se všechny děti přizpůsobily dobře. Respondentka₁ odpověděla na otázku, jaké bylo přizpůsobení dětí kladně. „*Ale jo, myslím že taky dobře, mají tu hračky, za domem průlezký, malý tu má kámoše, myslím, že to vzali dobře.*“

Po zhodnocení odpovědí klientek s dětmi na otázku jaká byla adaptabilita jejich a dětí, bylo ve většině odpovězeno kladně. Respondentky byly vděčné za střechu nad hlavou a také za novou příležitost, jak chytit svůj život do „vlastních rukou“. Děti se sžily s novým prostředím líp, než jak to bylo u klientek.

5.5 Zítřek je tajemstvím

Poslední část se bude věnovat budoucnosti klientek. Jak je v azylovém domě připravují na návrat do běžného života a také otázkou, zda klientky přemýšlí o návratu do běžného života. Podskupiny jsme uvedly jako cíle a motivace a celé skupině daly název „zítřek je tajemstvím“. Respondentky se shodovaly, že hlavně motivace, je to, co je žene kupředu. Sociální pracovníce je neustále motivují ke změnám a tím přispívají k osamostatnění respondentek ve zvládnání úkonů spojených se starostlivostí o domácnost, o děti či o hospodaření s financemi. Respondentka₁ uvedla: „*Hlavně ta motivace, furt se nás snaží motivovat k nějaké změně, tu se stavím sama na svoje nohy, to je nejdůležitější, začít od znova, kvůli dětem.*“ Další respondentky se shodly, že se zde staví na své vlastní nohy, že začínají od znova hlavně kvůli dětem. Také jim pomáhají najít společně bydlení. Klientky také vidí společně svoji budoucnost. Všechny si chtějí najít práci, bydlení, uživit své děti a dokonce jedna z respondentek by se chtěla usmířit s rodiči.

6 INTERPRETACE DAT

V této kapitole se zaměříme na zodpovězení výzkumných otázek, které už jsou již uvedeny v předešlých kapitolách. V praktické části práce jsme se zabývali hlavně metodologií výzkumu a analýzou zpracování dat. Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit druhy pomoci matkám s dětmi v tísní. Dalšími dílčími výzkumnými cíli jsou zjistit důvody, kvůli kterým se do AD dostaly, porozumět současným vztahům v rodině, zmapovat služby, které poskytuje azylový dům, zjistit přízpůsobení žen na nové bydlení a popsat způsob přípravy na návrat do života. Z výzkumných cílů vycházejí výzkumné otázky. V této části práce popíšeme postupně výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka:

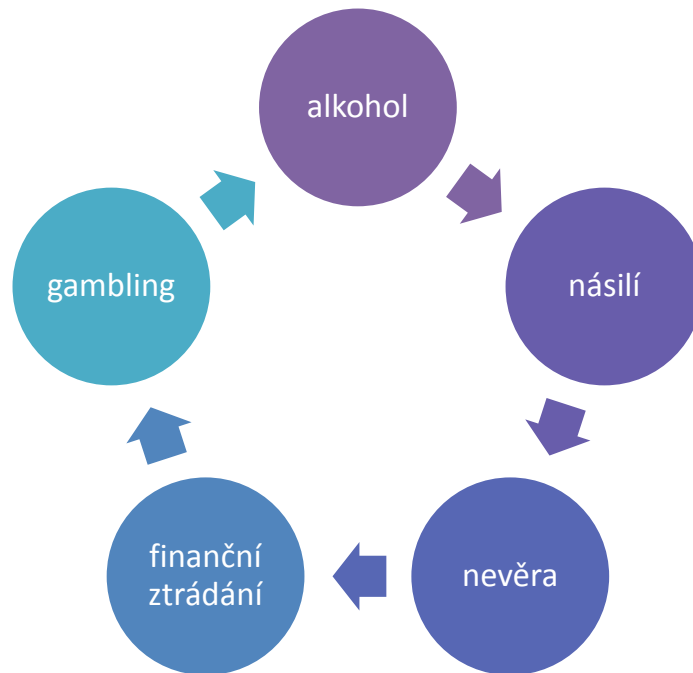
Jaké jsou druhy pomoci matkám s dětmi v tísní?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaké jsou příčiny pobytu matek s dětmi v azylových domech?
- Jaké vztahy jsou mezi klientkou a její rodinou či rodinou jejího partnera?
- Jaké služby poskytuje azylový dům?
- Jakým způsobem se adaptují ženy s dětmi na nové ubytování v azylovém domě?
- Jak se klientky připravují na návrat do běžného života?

Jaké jsou příčiny pobytu matek s dětmi v azylových domech?

Obrázek 2. Negativní vlivy, které vedly k vyhledání AD

V teoretické části jsme uvedly kapitolu dysfunkční rodinné prostředí, a s tím souvisí podkapitoly, jako jsou závislosti, ztráta zaměstnání, násilí. Zjistili jsme, že ženy, které žijí v AD, se sem dostaly z nejrůznějších důvodů, a přitom jeden problém navazoval na druhý. Ztráta zaměstnání muže znamenala pro jeho ego velkou potupu a alkohol znamenal dodávání si sebevědomí. Také dle výpovědí alkohol přináší úleva od napětí a přináší dobrou náladu. Zprvu v malé míře, později ovšem již nekoordinovaně. Jak uvádí Vágnerová (2014, str. 504) pití alkoholu může být projevem sociální konformity, avšak v určitých sociálních vrstvách je to normou.

Jak jsme již uvedli v teoretické části, nadměrné požívání alkoholu způsobuje psychické změny ať už v oblasti ochabování citových vztahů tak začíná převažovat agrese a poté apatie k celému světu a k řešení problémů. Dochází k podezíravosti a nedůvěřivosti, také se mění uvažování, u kterého chybí kritičnost. (Vágnerová, 2014, str. 504)

S alkoholem začalo násilí páchané zprvu na partnerce a poté i na dětech. Tři respondentky uvedly, že negativními vlivy v rodině byly právě alkohol a domácí násilí. Další fází byla finanční strádání, neboť ženy na mateřské dovolené nemají takový finanční příjem, aby zajistily jak chod domácnosti tak placení poplatků. Dvě ženy se dokonce zadlužily, protože myslely, že se všechno napraví. Gambling vyplynul z interview a proto jsme ho zařadili do našeho grafu. Taktéž byl spojen s patologickými vlivy jako alkohol a domácí násilí a taktéž se ztrátou financí. Jak lze vidět, všechny negativní vlivy v našem výzkumu souvisely jeden s druhým. Dále

můžeme vidět, že se nám tu objevuje pojem nevěra. Ta je dalším negativním jevem, který je rizikovým faktorem pro chod domácnosti. Klientky také spojovaly stejné či podobné důvody, proč se dostaly do azylových domů a že se v častých případech psychicky vyrovnávají se svým minulým životem.

Jaké vztahy jsou mezi klientkou a její rodinou či rodinou jejího partnera?

Obrázek 3. Rodinné vztahy klientky

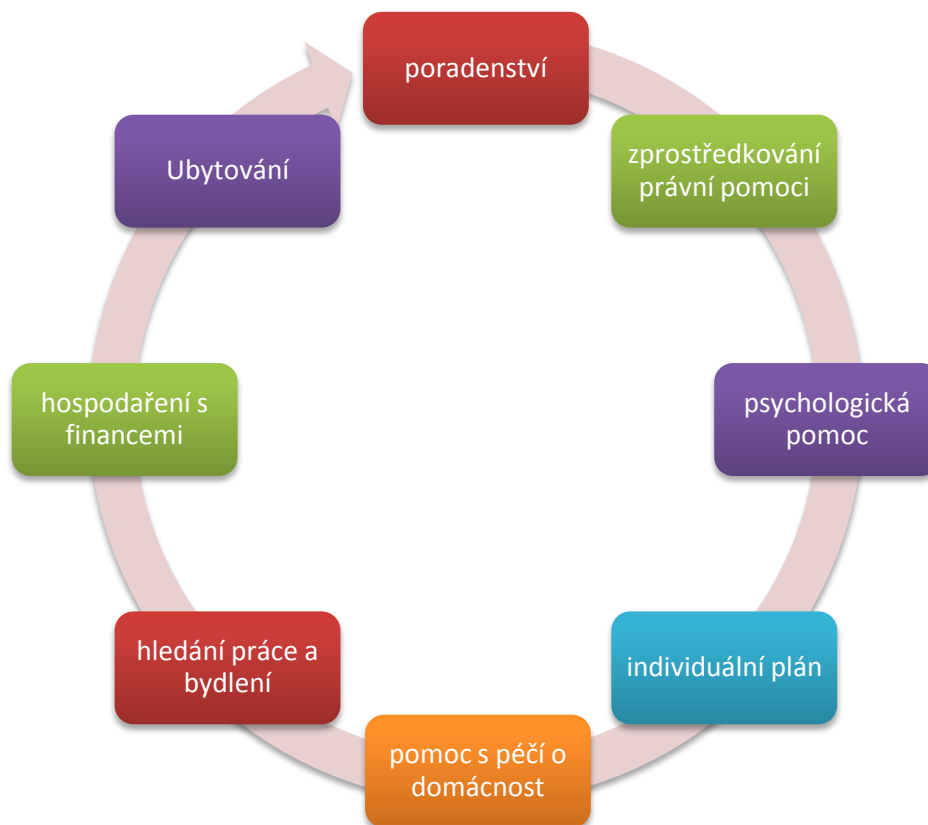
Mezi důležité aspekty pro znovu se postavení na vlastní nohy se klientky vyjadřovaly tak, že vztahy s rodinou jsou pro ně momentálně důležité. Jak ukazuje výše uvedený graf, klientky uvedly, že vztahy s rodinou buď nemají žádné, nebo různorodé. To znamená, že jednou je vše v pořádku a podruhé jsou jen hádky a výčitky. Domníváme se, že vztahy s blízkou rodinou jsou důležité, protože klientky bez rodiny snášejí hůře tíživé životní situace. Tři klientky mají úplnou rodinu, ale vztahy jsou ovlivněny situací, ve které se právě nachází. Jedna z klientek vypověděla, že rodiče s ní nemluví, protože už dávno nesouhlasili se sňatkem a věděli, že to nebude mít dobrý konec. Právě tato respondentka chce vztahy s rodiči zase obnovit, protože je to pro ni a pro děti důležité. Jedna z respondentek rodinu nemá. Všech pět klientky pocházejí z rodin, kde vztahy fungují.

Dále jsme zjišťovaly ve výzkumu, jaké vztahy jsou mezi ženami a bývalými partnery. Ženy při položené otázce reagovaly rozpačitě. Jedna plakala a bylo jí vše, co se stalo líto, ale ostatní ženy cítily zlost a vztek. Všechny klientky procházejí soudním řízením. Jedna z klientek podala na partnera trestní oznámení za zneužívání jejich tří dětí. Její bývalý partner se nachází stále na svobodě a hrozí mu až 12 let vězení. Další tři klientky se soudí o alimenty a jedna bojuje se svým bývalým manželem o dceru. Ten má momentálně přítelkyni, která je již v očekávání. Respondentka uvádí, že díky pomoci rodiny stále věří, že dcera nebude svěřena do péči bývalému manželovi, který je vyhodil na ulici i s 4 letou dcerou, kvůli jiné ženě. Kro-

mě jedné klientky, která je v kontaktu se svojí tchýní, ani jedna o rodinu bývalých partnerů nestojí. V této oblasti jsou vztahy vychladlé. V této dílčí výzkumné otázce ženy spojuje jak podobný osud, tak všechny prožívají psychické vypětí z okolností výše uvedených.

Jaké služby poskytuje azylový dům?

Obrázek 4. Druhy služeb poskytované AD

V teoretické části jsme se zabývali azylovým domem jako formou pomoci pro matky, které s dětmi zůstaly bez střechy nad hlavou. Azylový dům je pobytová služba a využívají ji matky s jedním a více dětí, které se dostaly do tíživé životní situace. V rámci našeho výzkumu jsme se také zaměřili na služby, které jsou poskytovány matkám v azylovém domě. Jak lze vidět na schématu, ženy uváděly právě služby jako poradenství – psychologické nebo sociální, psychologickou pomoc, pomoc při hospodaření s financemi, pomoc při hledání práce a bydlení, pomoc s péčí o domácnost, s rozvrhnutím časového plánu a také pro ženy důležité zprostředkování právní pomoci. Každá žena má přidělenou pracovníci, tedy klíčovou sociální pracovníci, která s klientkou komunikuje, sepisuje s ní individuální plán, který má za úkol, aby ženy dokázaly sami určit, kde a co potřebují zlepšit, co potřebují udělat a dokončit, aby se hnuly dál z místa. Každá klientka má nastavené splnění cílů podle potřeby. Podle obtížnosti cílů se lze sejít s klíčovou pracovníci jednou za měsíc, jednou týdně či jednou za 14 dní a vyhodnotit vý-

sledky. Vyhodnotit znamená určit, jestli klientka splnila to, co považovala za důležité, či ne-splnila a musí na tom dále pracovat. R₅ zhodnotila svůj individuální plán jako velmi účinný, díky němu si splatila své dluhy a splnila všechny zadané cíle. Tedy ne všechny, zbývající slova, která tam jsou, je bydlení a práce. Ale jak sama podotkla, díky službám v azylovém domě se na hledání nového bytu pracuje a je velká šance, že jí bude přiřazen sociální byt. Také azylový dům pracuje s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, který dohlíží v určitých případech na děti. Jedna klientka uvedla, že díky tomu, že její klíčová pracovnice pomohla naučit si časově rozvrhnout aktivity, má čas na děti, vaření, uklízení a přitom se jí péče nepřekrývá se starostí o domácnost. Jak uvedly 3 respondentky, vzhledem k vysoké psychické zátěži bylo nevyhnutelné využít psychologickou pomoc ze strany odborníků. Také všech 5 klientek využilo zprostředkování právní pomoci, ať už se jednalo o již zmiňované trestní oznámení či o rozvodové řízení. Dále také se potýkaly s pojednáváním ohledně alimentů. Důležitou službou, kterou nesmíme opomenout je ubytování, díky kterému ženy dostanou příležitost na nový začátek. Klientky také oceňují pomoc v hledání nového zaměstnání například díky nezpлатnému přístupu k internetu. Také jsou rády za aktivizační programy pro děti, které nejčastěji trpí událostmi, které se okolo nich dějí. Celkově služby přináší klientkám nový pohled na svůj dosavadní život. Přijímají je jako pomoc při startu do nového života.

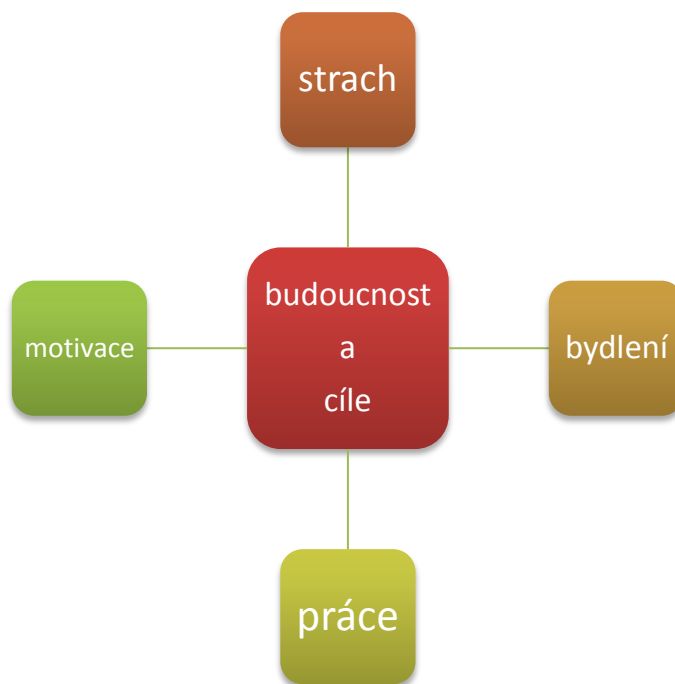
Jakým způsobem se adaptují ženy s dětmi na nové ubytování v azylovém domě?

Adaptace na nové prostředí je jistě pro klientku značně psychickou zátěží. Protože přijetí do azylového domu je spojeno s administrativou a je náročná jak z pohledu času tak klientky získají velké množství informací. Po příchodu sepisuje klientka s pracovníkem smlouvu o poskytnutí sociální služby, poté ji čeká rozhovor se sociální pracovnicí. Dále je jí předán pokoj, na který dostane provozní řád, aby si ho mohla v klidu přečíst. Poté je provedena po prostorech zařízení, je informována o chodu domova a jsou jí vysvětleny nejdůležitější body domovního řádu. Toto proběhne v jeden den a v dalších dnech mluví s klíčovou pracovnicí o svých problémech a vytyčují si své cíle. Již toto je pro nově příchozí klientky stresující situace, protože v prvních dnech je klíčová pracovnice pro ně cizí člověk, kterému se postupně musí otevřít. V rozhovorech 4 klientky uvedly, že jsou za nové ubytování vděčné, že mají vše, co potřebují, cítí se bezpečně a mají prostor pro starání se o děti a domácnost. Jedna klientka uvedla, že přechod do azylového domu, byl pro ni psychicky náročný a do nynější doby si nezvykla na nové ubytování. Jak sama uvedla, pocházela z velkého rodinného domu, kde si byla svojí paní. Byt klientek měl kuchyňskou linku, postele, dětské postýlky, skříně, stůl a židličky. Pro děti, které přišly bez hraček, byly na pokoj přineseny hračky. Jedna klientka měla ve svém pokoji i soci-

ální zařízení. Pro ženy, které jsou ve špatné finanční situaci je možnost půjčení oblečení, nebo když klientkám chybí suroviny, je jim poskytnuta spíž se základními surovinami.

Jak se klientky připravují na návrat do běžného života?

Obrázek 5. Příprava na návrat do běžného života

Klientky společně uvedly, že to, co je vede dál, je motivace. Právě díky motivaci jsou schopny posouvat se dál. Taky všechny matky uvedly, že mají strach z toho, co přijde po vypršení lhůty pobytu v azylovém domě. Ale také z výpovědí usoudit, že jsou všechny tak motivovány, že se těší, až začnou nový život. Chtěly by si najít práci a zajistit tak svoje děti do budoucnosti, pak by chtěly najít nový byt, nebo si chtějí požádat o přidělení sociálního bytu. Všechny klientky se zaměřili na své děti, kterým chtějí dopřát lepší budoucnost, než měly ony sami. Jedna z klientek se chce usmířit s rodiči a další klientka si chce dodělat vysokou školu, protože doufá, že poté najde lepší pracovní místo. Další respondentka doufá, že opět najde zázemí pro vytvoření fungující a harmonické rodiny. V jednom případě chce respondentka, která má již všechny cíle splněné, žádat o střídavou péči své dcery, kterou má její bývalý manžel vychovával.

Hlavní výzkumnou otázkou je:

Jaké jsou druhy pomoci matkám s dětmi v tísní?

Tuto otázku jsme pomocí dílčích výzkumných otázek podrobněji vypracovali. Po našem zjištění jsou druhy pomoci využívány ženami, které neměly jinou možnost než vyhledat azylový

dům. V našem výzkumu jsme bohužel narazili na fakt, že mnohdy ženy ani nevědí, jaké služby jsou jim poskytovány, nebo si neuvědomují, co vše mohou využít. Také při příchodu do azylových domů jsme se setkali s ženami, které se sice dostaly do tíživé životní situace, ale dostaly se tam vlastní vinou. Některé ani nepřemýšlely nad službami, které zde mohou využít, ale hlavně měly střechu nad hlavou a teplo. Bohužel se spoléhají jen na to, kdy jim přijde sociální podpora a různé dávky. V našem případě jsme viděly ženy popíjet během dne na dětském hřišti, kouřit jednu cigaretu za druhou a už z dálky byly slyšet jejich vulgarismy. Bohužel při přijetí do azylového domu sociální pracovníce nemají tušení, jaká matka je. Žádost o azyl je buď telefonická, administrativní, nebo osobní. V našem případě se jednalo o ženy, které se o své děti řádně staraly, bohužel nepřízní osudu se dostaly do situace, z které potřebovaly pomoci. Jedna respondentka v rozhovoru řekla, že není ostuda spadnout na zem, ale zvednout se je vítězství. Jak je patrné z rozhovorů, služby poskytované azylovými domy jsou pro uživatelky přínosem.

Pomáhá uživatelkám s vyřešením dílčích problémů, ale neřeší základní problémy jako je bydlení, i když se snaží o pomoc. Bohužel kvůli absenci sociálních bytů a ubytoven nelze u klientek zabránit nežádoucím jevům jako je přechod z jednoho azylového domu do druhého. Klientky totiž ve většině případů nemají jinou možnost, než opět vyhledat jiný azylový dům pro matky s dětmi. V AD také pomáhají z řešením pohledávek. V našem případě dvě respondentky splatily v AD své dluhy, které v jednom případě získala uživatelka od bývalého manžela z půl podílu firmy, který dostala a druhá má dluh kvůli manželovi, který neplatil a žena se snažila zachránit půjčkou, co se dalo.

Klientky azylových domů se shodly, že nejvíce a nejčastěji vyhledávají služby ubytování, poradenství v sociální a psychologické oblasti, pomoc při splácení dluhů, pomoc jako je zprostředkování právní pomoci a také pomoc při hledání zaměstnání. Klientky v azylových domech se cítí v bezpečí a získávají sebevědomí, které u některých klientek chybělo.

Doporučujeme možnosti řešení jako například navýšení kapacity sociálních bytů či ubytoven nebo vyhranění bytovky právě pro sociálně slabší matky s dětmi. Právě do takové bytovky, by v takové možné situaci mohlo spolupracovat se sociálními pracovníci, když by bylo potřeba.

7 ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit druhy pomoci matkám s dětmi v tísni. V našem výzkumu jsme se zaměřili na služby, které poskytuje azylový dům. V teoretické části jsme zabývaly rodinou a dysfunkčním prostředím, dále jsme vymezili patologické jevy, v druhé kapitole jsme popsali zákon o sociálních službách a ve třetí kapitole rodinnou politiku a přídavky, které matky nejčastěji dostávají.

V praktické části jsme udělali rozhovory s pěti klientkami, které jsou uživatelkami azylových domů. Rozdělili jsme si otázky pokládané respondentkám do 5 okruhů. Okruhy byly důvody, kvůli kterým se klientky dostaly do AD, vztahy s partnery a rodinou, jaké služby jim jsou poskytovány, jaká byla adaptace na pobyt v AD, poslední okruh se týkal otázky budoucnosti klientek.

V dnešní době se člověk může dostat do sklíčené situace poměrně snadno. Ztrátou bydlení, která bývá spojena se zadlužeností, ztrátou zaměstnání, nefungujícími partnerskými vztahy, také problémy spojené s péčí a výchovou o dítě, patologickými jevy, které jsme v teoretické části popsaly jako závislosti ať už na alkoholových nebo nealkoholických závislostech či domácím násilím.

V případě, že matky skončí ze dne na den na ulici s dítětem či s dětmi, je tato situace o to obtížnější. Matky v takovém případě, kdy jim pomoc nemůžou poskytnout rodinní příslušníci ani nejbližší přátelé, se musí vyrovnat se situací sami. Jediným východiskem pro ženy bývá právě pomoc poskytovaná azylovými domy. Klientkám je přidělen byt či místnost a nejsou odloučeny od svého dítěte, což nenarušuje dětskou psychiku. Hlavním cílem a posláním azylových domů je poskytnutí ubytování a řešení krizových situací klientek. Dále také pomoc při řešení různých problémů spojených s placením dluhů, výchovou a hledáním nového zaměstnání. Vlastně se azylový dům jako sociální služba snaží tyto klientky postavit co nejrychleji na vlastní nohy.

Z výzkumu vyplývá, že azylové domy pro matky s dětmi jsou pro klientky psychickým i sociálním přínosem. Klientky využívají rozmanité sociální služby, které jim pomáhají při řešení dílčích problémů a po překonání dílčích problémů až po ty základní problémy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BŘESKÁ, Naděžda, Eva BURDOVÁ a Lucie VRÁNOVÁ, 1996. *Státní sociální podpora: s komentářem a příklady*. Olomouc: ANAG. Práce, mzdy, pojištění.
- [2] DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ, 2013. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3880-2.
- [3] MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.
- [4] GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.
- [5] GIDDENS, Anthony a Philip W SUTTON, 2013. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0807-1.
- [6] HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- [7] HENDL, Jan, 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0219-6.
- [8] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
- [9] MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. rozšíř. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002 [vid. 2012-02-04]. Studijní texty / Sociologické nakladatelství, sv. 6. ISBN 80-86429-08-3.
- [10] MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.
- [11] MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [12] MAREŠ, Petr, 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Základy sociologie. ISBN 80-85850-61-3.
- [13] MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. rozšíř. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002 [vid. 2012-02-04]. Studijní texty / Sociologické nakladatelství, sv. 6. ISBN 80-86429-08-3.
- [14] MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ, 1998. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Vyd. 1. Jinočany: H & H. ISBN 80-86022-21-8.

- [15] MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.
- [16] MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich, 2007. *Základy sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-331-4.
- [18] MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.
- [19] MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
- [20] MIŠÍKOVÁ, Jaroslava, 2003. *Základy sociologie rodiny*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7042-291-2.
- [21] MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty. ISBN 80-86429-58-X.
- [22] PLAŇAVA, Ivo, 2000. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. 1. vyd. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-039-2.
- [23] SIROVÁTKA, Tomáš, 2006. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Vyd. 1. Brno: Fakulta sociálních studií (Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Albert. ISBN 80-7326-104-9.
- [24] SOKOL, Radek a Věra TREFILOVÁ. *Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních sociálních služeb*. Praha: ASPI, 2008. Meritum. Meritum Segment. ISBN 978-80-7357-316-4. Dostupné také z: <http://toc.nkp.cz/NKC/200804>
- [25] STRAUSS, Anselm L a Juliet M CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert. SCAN. ISBN 808583460X.
- [26] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3181-0.
- [27] ŠPATENKOVÁ, Naděžda, 2011. *Krizová intervence pro praxi*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. Psyché. ISBN 978-80-247-2624-3.
- [28] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

[29] TAMÁŠOVÁ, Viola a Zuzana GERŠICOVÁ, 2014. *Sociálně-pedagogický výcvik ako inovatívna forma celoživotného vzdelávania učiteľov stredných odborných škôl II*. Vyd. 1. Brno: Tribun EU. Librix.eu. ISBN 978-80-263-0848-5.

[30] TOMEŠ, Igor, 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3. Dostupné také z: http://katalog.k.utb.cz/F/?func=itemholrequest&doc_library=UTB50&adm_doc_number=000055612&item_sequence=000030

[31] VÁGNEROVÁ, Marie, 2002. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 8071786780.

[32] VÁGNEROVÁ, Marie, 2014. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0696-5.

[33] VODÁČKOVÁ, Daniela, 2002. *Krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 8071786969.

[34] ZIMA Tomáš, 2008. Biochemie závislosti. In KALINA Kamil a kol. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4331-8.

Zákony:

[35] ČESKO. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. In. *Sbírka zákonů České republiky*

[36] ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, in: *Sbírka zákonů České republiky*, 2009, částka 61, s. 2902–2916, ISSN 1211-1244.

[37] ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, Částka 031, s. 1634 -1653.

[38] ČESKO. Zákon č. 187/2006 Sb. z., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. In. *Sbírka zákonů České republiky*

[39] ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb. z., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. In. *Sbírka zákonů České republiky*

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AD Azylový dům

CAN Child Abuse and Neglect (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte)

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Schéma kategorií a podkategorií.....	39
Obrázek 2. Negativní vlivy, které vedly k vyhledání AD	44
Obrázek 3. Rodinné vztahy klientky	45
Obrázek 4. Druhy služeb poskytované AD	46
Obrázek 5. Příprava na návrat do běžného života	48

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Základní údaje respondentek.....	35
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Rozhovor č. 1, respondent 1

P II: Rozhovor č. 2, respondent 2

P III: Rozhovor č.3, respondent 3

P IV: Rozhovor č.4, respondent 4

P V: Rozhovor č.5, respondent 5

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR S RESPONDENTEM 1

Dobrý den, jsem studentkou sociální pedagogiky a pro svou bakalářskou práci provádím výzkum na téma matky s dětmi v tísní. Měla bych na Vás pár otázek, tento rozhovor bude nahrávaný, souhlasíte? A také bude anonymní.

Souhlasím.

Osobní údaje

- 1. Kolik je Vám let? 37**
- 2. Jaké je vaše dosažené vzdělání? ZŠ,SŠ,VŠ - SŠ**
- 3. Máte dítě/ děti? Pokud ano kolik mají let?**

Mám 2 děti, holčičku, ta má 8 let a kluk, tomu je 12 let

Jaké jsou příčiny pobytu v azylových domech?

- 1. Jaké jsou důvody, které přivádí matky s dětmi v tísní do AD? Můžete mi popsat Vaši konkrétní situaci?**

Tak , azylový dům jsem vyhledala, vlastně utekla jsem do něho před manželem, teď už je to bývalý manžel, protože začal hodně pít. Chodil domů opilý, propíjel peníze, přišel o práci, neměli jsme na nájem, hrozila nám exekuce, bylo u nás terno, děti se ho začínaly bát....

- 2. Jak dlouho jste v azylovém domě?**

Hmm.... Nastoupila jsem s dětmi sem v říjnu...mmm takže nějakých 6 měsíců

Jaké jsou nynější Vztahy k vaší rodině?

- 1. Jaké jsou nynější vztahy s vaším partnerem?**

No...Skoro žádné, jen co vím od známé, tak jen pije, vlastně se upíjí asi k smrti..

- 2. Jaké jsou vztahy s vaší rodinou či rodinou Vašeho partnera?**

Tak s rodiči nemluví už dost dlouho, jsme pro sebe neznámýma, nemohli se smířit, že sem si vybrala Mirka, to je můj bývalý manžel a on z jeho strany.... No s nikým má matku, která pije a nikoho jiného nemá.

Jaké poskytuje AD služby?

1. Jaké druhy metod užívají sociální pracovníci v AD?

MMmm metody... no tak hlavně rozhovory, které s námi vedou a pak třeba individuální plán, který měním zhruba co měsíc, protože pak si sedneme s pracovníci, mám přidělenou jednu klíčovou, je v pohodě, milá, snaží se mně podporovat, jak říká chce mě motivovat ke změně...

2. Jsou do následné péče o klientky zahrnuty ohledy na příčiny, kvůli kterým jste vyhledala AD?

Ano, jsou ... vlastně při nástupu s námi píší takový individuální plán, co a jak, by jsme chtěli změnit v takové situaci, taky proč sem se do té situace dostaly a tak

3. Jaké služby poskytuje Domov pro matky s dětmi v tísní jako sociální služba?

Tak no...mmm... poskytují nám poradenství a konkrétně mně zprostředkovali psychologickou pomoc, ehm konzultaci, pomáhali mi při sepisování papírů k rozvodu...

4. Jaké další služby pro Vás poskytují pracovníci azylových domů?

mm... tak hlavně když něco potřebuji, tak přijdu (ať už pomoc či s něčím poradit), pak třeba kontrolují, jestli děti dodržují školní docházku...

Jak probíhala adaptace?

1. Jaká byla vaše adaptace na pobyt v domově?

Tak v celku dobrá, jsou tu maminy s podobným problémem, takže si tu připadám v bezpečí

2. Jak snáší Vaše děti adaptaci na pobyt v azylovém domě?

Ale jo, myslím že taky dobře, mají tu hračky, za domem průlezky, malý tu má kámoše, myslím, že to vzali dobře

Jaká je příprava na budoucnost?

1. Jakým způsobem Vás připravují na návrat do běžného života?

Hlavně ta motivace, furt se nás snaží motivovat k nějaké změně, tu se stavím sama na svoje nohy, to je nejdůležitější, začít od znova, kvůli dětem

2. Přemýšlela jste, jak to bude, až z domova odejdete? (najdete si práci, byt ...)?

Přemýšlím, pořád... nevím, jak to bude, chci najít byt, nějaký levný podnájem, práci, začít žít jako normální rodina...

Děkuju Vám za poskytnutí rozhovoru a přeji hodně štěstí.

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 2

Dobrý den, jsem studentkou sociální pedagogiky a pro svou bakalářskou práci provádím výzkum na téma matky s dětmi v tísní. Měla bych na Vás pár otázek, tento rozhovor bude nahrávaný, souhlasíte? A také bude anonymní.

Souhlasím

Osobní údaje

- 4. Kolik je Vám let? 24**
- 5. Jaké je vaše dosažené vzdělání? ZŠ,SŠ,VŠ SŠ**
- 6. Máte dítě/ děti? Pokud ano kolik mají let?**

Mám jedno dítě, Karolínku, Kája má 4 roky

Jaké jsou příčiny pobytu v azylových domech?

- 3. Jaké jsou důvody, které přivádí matky s dětmi v tísní do AD? Můžete mi popsat Vaši konkrétní situaci?**

Je to těžké, všechno se seběhlo tak rychle, přitom to trvalo už dlouho...partner měl nějaké problémy...našel si jinší...já si vzala půjčku vybavovala sem nám byt a on se zatím pelešil...pak si ji nastěhoval dom, vyrazil s námi dveře, mám na krku půjčku a azylač byl jediná možnost jak se zkusit postavit na vlastní nohy.

- 4. Jak dlouho jste v azylovém domě?**

8 měsíců

Jaké jsou nynější Vztahy k vaší rodině?

- 3. Jaké jsou nynější vztahy s vaším partnerem?**

Nestýkáme se, bojujeme o dceru, chce ji do své péče, ale já se jí nevzdám, kvůli němu sem přišla o všechno.

- 4. Jaké jsou vztahy s vaší rodinou či rodinou Vašeho partnera?**

Rodiče mám, ale k nim jít nemůžu, mají garsonku, málo místa, šlapali by jsme po sobě a s jeho rodiči, sem tam za námi přijde tchýně aby viděla malou, ale to je všechno, žádná jinší pomoc..

Jaké poskytuje AD služby?

5. Jaké druhy metod užívají sociální pracovníci v AD?

Tak hlavně motivace, pořád mě motivují, pak mi vždycky odborně poradí, pomáhají mi v nácviku denních činností co a jak si rozdělit, jak naplánovat.

6. Jsou do následné péče o klientky zahrnuty ohledy na příčiny, kvůli kterým jste vyhledala AD?

Ano, určitě zahrnují.

7. Jaké služby poskytuje Domov pro matky s dětmi v tísni jako sociální služba?

Hlavně takovou, že máme kde prozatím bydlet, pak poradenství hlavně hledáním vlastního bydlení, taky mně pomohli, když jsme byli u soudu s vyplnění papírů a také zprostředkovaly právníka, to nám pomohlo abychom byli s Kájou spolu.

8. Jaké další služby pro Vás poskytují pracovníci azylových domů?

No služby, myslím že co já jsem potřebovala už jsem všechno vyjmenovala, no ještě vlastně individuální plán. Podle domluvy si stanovím nějaké cíle a snažím se je dosáhnout. Je to fajn, aspoň pozoruju, jak se odrážím ode dna.

Jak probíhala adaptace?

3. Jaká byla vaše adaptace na pobyt v domově?

Docela těžká z rodinného domu jsem skončila v jednopokojové místnosti, ještě jsem to nestrávila a tak nooo je to prostě těžké...

4. Jak snáší Vaše děti adaptaci na pobyt v azylovém domě?

No, myslím si že asi tak nějak jako já, nevzala si s sebou všechny hračky, začínáme od piky, ale jo zvládly jsme to, ale snadné to nebylo

Jaká je příprava na budoucnost?

3. Jakým způsobem Vás připravují na návrat do běžného života?

Tak jak už jsem říkala je to hlavně ta motivace, abychom se postavili na vlastní nohy, abychom se o sebe uměly postarat, pomáhají mi v hledání nového bydlení a s hospodařením ohledně mého dluhu.

4. Přemýšlela jste, jak to bude, až z domova odejdete? (najdete si práci, byt ...)?

Pořád přemýšlím co bude, hlavně doufám, že budeme spolu napořád s malou, mám své sny ale stojím bohužel už pevně na nohách, třeba se někdy i zamiluju (smích) a dvojitý příjem už nám zajistí solidní bytí.

Děkuji za Váš čas a za poskytnutí rozhovoru, přeji moc štěstí.

PŘÍLOHA III: ROZHOVOR S RESPONDENTEM 3

Dobrý den, jsem studentkou sociální pedagogiky a pro svou bakalářskou práci provádím výzkum na téma matky s dětmi v tísní. Měla bych na Vás pár otázek, tento rozhovor bude nahrávaný, souhlasíte? A také bude anonymní.

Souhlasím

Osobní údaje

7. Kolik je Vám let? 30

8. Jaké je vaše dosažené vzdělání? ZŠ,SS,VŠ

ZŠ

9. Máte dítě/ děti? Pokud ano kolik mají let?

Mám 3 děti, Tomáška, tomu je 9, Honzika, tomu je 7 a Lucinku 3 roky

Jaké jsou příčiny pobytu v azylových domech?

5. Jaké jsou důvody, které přivádí matky s dětmi v tísní do AD? Můžete mi popsat Vaši konkrétní situaci?

Tak těch důvodů bylo víc, neshody s partnerem, ten přišel o práci, a utápěl v alkoholu svoje problémy, často jsme se hádali, já začala taky pít, bylo to jen málo, sklenka...dvě...no.. a pak se to nějak zvrtilo...začala jsem zanedbávat děti, lituju toho moc, neměli jsme co jíst, děti chodily špinavé, hlavně že bylo co pít a na chvílku zapomenout na všechno. Pak na nás přišla ta paní ze sociálky... chtěla nám vzít děti... sestra mi pomohla otevřít oči, dala mi i peníze do začátku a vyhledala mně kde, jak a co...

A váš partner? Ten o děti neměl zájem?

No... řekl že problém jsou oni, že peníze dáváme hlavně do nich, chtěl ať jdou do děčáku, přestal si hledat práci, nezaplatili jsme nájem a ten chlápek nás vyhodil a každý jsme si šli po svojich... bylo to hrozné... já jsem byla hrozná, všechno jsem pokašlala...

6. Jak dlouho jste v azylovém domě?

V azyláči jsem skoro rok.

Jaké jsou nynější Vztahy k vaší rodině?

5. Jaké jsou nynější vztahy s vaším partnerem?

O děti ani o mě nemá zájem, nevím, teď jsem díky pobytu v azylovém domě a tím, že mně pomohly ty.. pracovnice, zařídili mně papíry, teda vyplnit a všechno, právníka a teď budu chtít peníze od bývalého... mám na to právo

6. Jaké jsou vztahy s vaší rodinou či rodinou Vašeho partnera?

Tak s mojí sestrou vycházím velice dobře, taky mi pomáhá postavit se na vlastní nohy, na víkend si občas vezme děti, s rodiči vycházím tak nějak dobře, no spíš jak na houpačce... sem tam se vidíme.

A rodinou Vašeho partnera?

Promiňte, nechci o nich mluvit ... nikdy jsem s tchyní neměla vztah, nikdy jsem nebyla pro ni dost dobrá...

Jaké poskytuje AD služby?

9. Jaké druhy metod užívají sociální pracovníci v AD?

Tak o ni s námi sepsali takový plán, já jí řekla co chci změnit a ona zas co bych ještě měla změnit, prostě taková spolupráce...

10. Jsou do následné péče o klientky zahrnuty ohledy na příčiny, kvůli kterým jste vyhledala AD?

Určitě jsou, jasně že jsou, hned sem si o nich povídala se sociální pracovníci mojou.

11. Jaké služby poskytuje Domov pro matky s dětmi v tísní jako sociální služba?

Tak snaží se mi pomoci s péčí o děti a o domácnost, pomoc při vyřizování osobních záležitostí...poradenství..

Jak probíhala adaptace?

5. Jaká byla vaše adaptace na pobyt v domově?

Adaptace? Nerozumím....

No myslím jak jste se přizpůsobili, bylo to těžké se tady zabydlet nebo jste to zvládly úplně v pohodě?

Tohle myslíte... myslím, že úplně v pohodě, máme tu kuchyňku, takže děckám vařím, mají tu postele, hračky.

6. Jak snáší Vaše děti adaptaci na pobyt v azylovém domě?

Ano velice dobře

Jaká je příprava na budoucnost?

5. Jakým způsobem Vás připravují na návrat do běžného života?

Tak ta moje klíčová pracovnice mě pořád motivuje...abych se starala o děti, abych si dokázala hlavně uspořádat čas, jako navařit a uklidit a přitom stíhat malé.

6. Přemýšlela jste, jak to bude, až z domova odejdete? (najdete si práci, byt ...)?

Přemýšlím, mám strach, ale musím se z tadyka dostat buď do bytu, nebo asi přejdeme ještě na nějaký čas do azyláče jinšího, uvidíme , hlavně najít práci, aby jsme se uživilí.

Děkuju za Váš čas a přeju Vám hodně štěstí.

PŘÍLOHA IV: ROZHOVOR S RESPONDENTEM 4

Dobrý den, jsem studentkou sociální pedagogiky a pro svou bakalářskou práci provádím výzkum na téma matky s dětmi v tísní. Měla bych na Vás pár otázek, tento rozhovor bude nahrávaný, souhlasíte? A také bude anonymní.

Souhlasím

Osobní údaje

10. Kolik je Vám let? Je mi 28 let.

11. Jaké je vaše dosažené vzdělání? ZŠ, SŠ, VŠ

Mám nedodělanou VŠ, takže střední školu, průmyslovku.

12. Máte dítě/ děti? Pokud ano kolik mají let?

Mám 2 děti. Andrejku, 13 měsíců a Ondráška, tomu je 5 let. Chtěla jsem mít 3, víte, ale to jedno špatné období, muj mě bil, a nadával a začaly mezi náma být problémy... to bylo po Ondrovi a ja otěhotněla Miminko umřelo ☹ Pak mám zlatíčko Andrejku, už vím aspoň, že děcko nikdy vztah nezachrání !!

Jaké jsou příčiny pobytu v azylových domech?

7. Jaké jsou důvody, které přivádí matky s dětmi v tísní do AD? Můžete mi popsat Vaši konkrétní situaci?

Ve 21 jsem poznala Petra, je to Slovák, strašně jsem se zamilovala, jeli jsme na Slovensko a pak se vrátili po roku zpátky já otěhotněla a všechno bylo jak z filmu, no Peter začal podnikat, měla sem nějaké peníze od našich a ty všechny sem mu dala do začátku. Pak na naše výročí mi daroval půlku firmy, teď už vím, že to bylo poříderní přepsání a tak fatální chybu bych už nikdy víc neudělala.

8. Jak dlouho jste v azylovém domě?

7 – 8 měsíců

Jaké jsou nyní Vztahy k vaší rodině?

7. Jaké jsou nynější vztahy s vaším partnerem?

Toho jsem od té doby neviděla, je hledaný pro podvody, vlastně kvůli němu mám opletačky s policajty a já, sem naštvaná, přišla sem kvůli němu o střechu nad hlavou, nemůžu dětem nic pořádného koupit, firma byla zabavená, došla exekučka... musím teď splácet dluhy, protože sem spolumajitelka, teda byla sem... nesnáším ho neplatí, nevidá holky, asi utekl na Slováky..

8. Jaké jsou vztahy s vaší rodinou či rodinou Vašeho partnera?

S mojí rodinou jsou vztahy... takové jednou nahoře, jednou dole ... prostě výčitky, výčitky, nedodělaná škola... jako já tam bydlela s děckama, asi půl roku, a ule bylo to utrpení pro všechny, tak mi mamka nabídla pomoc a hledaly jsme spolu nějaké to ubytko... nakonec sem byla na sociálce a paní mi doporučila azyláč ve Věskách, mám to i blízko k našim ...

Jaké poskytuje AD služby?

12. Jaké druhy metod užívají sociální pracovníci v AD?"

Tak chodí sem psycholog a já si s ním popovídám, mám pak přidělenou pracovníci a s tou taky mluvím a mluvím, jednou za 3 týdny máme pak sezení „my ženy“ a klábosíme o našich problémech

13. Jsou do následné péče o klientky zahrnuty ohledy na příčiny, kvůli kterým jste vyhledala AD?

Ano, určitě jsou, hned při přijetí sem mluvila s pracovníci o mých důvodech co se stalo atd.. No a teď jsem tady a snažím se postavit na vlastní nohy.

14. Jaké služby poskytuje Domov pro matky s dětmi v tísní jako sociální služba?

Pomáhají nám třeba zprostředkovat právníka nebo jsem jezdí ten psycholog, umožňují mi, abych mohla děckám zajišťovat základní potřeby a hlavně mám kde bydlet a vím, že je tu pro nás bezpečno .

15. Jaké další služby pro Vás poskytují pracovníci azylových domů?

Pro děcka tu mají kroužky, moja pracovnice je ke mně hodně milá a umí naslouchat, pak mi řekne co a jak, na tom co jí řeknu pak staví...

16. Jak to myslíte, že na tom staví?

No... já jí řeknu moje problémy a to co chci zlepšit a ona má takový individuální plán do kterého to všechno spíšem, a já se snažím, aby to všechno klaplo tak jak sem si to tam napsala...

17. Takže vy jste si tam třeba napsala finanční situaci ?

Ano takhle, já tam napsala splatit své závazky a oni mě tady k tomu pomáhají, abych se naučila hospodařit s penězi, když mě to občas leze na nervy, ale sem za to vděčná, hodně mamín tady ofrlávají že nemají soukromí a chodí s tupými výrazi, ale já jsem za to vděčná.

Jak probíhala adaptace?

7. Jaká byla vaše adaptace na pobyt v domově?"

Já myslím že to nebylo až zas tak moc hrozného... no prostě mám tu co potřebuju, moje děti to samé a hlavně vím, že tu nejsme už na dlouho, snad to nebude trvat dlouho a najdeme si bydlení vlastní...

8. Jak snáší Vaše děti adaptaci na pobyt v azylovém domě?

Ta nejmladší Andrejka to asi ještě nevnímá a Ondra...pořád se ptá, „maminko, proč jsme tady?“ ale jinak to zvládnul bez nějaké újmy na zdraví...

Jaká je příprava na budoucnost?

7. Jakým způsobem Vás připravují na návrat do běžného života?

Vedou nás k samostatnosti a podporují nás, abychom se postavily na vlastní nohy, abychom se uměly postarat o domácnost, o děti, pomáhají nám najít společně bydlení.

8. Přemýšlela jste, jak to bude, až z domova odejdete? (najdete si práci, byt ...)?

Najít si práci, víte, že v dnešní domě to není žádná sláva, pak bych chtěla najít bytček, stačí malunký, aby jsme se tam vlezly a děti měli kde spát, a taky se chci usmířit s našima a třeba časem dodělat i tu vysokou.

Děkuju Vám za rozhovor, držím Vám pěsti, ať to všechno zvládnete.

PŘÍLOHA Č. V. : ROZHOVOR RESPONDETEM 5

Dobrý den, jsem studentkou sociální pedagogiky a pro svou bakalářskou práci provádím výzkum na téma matky s dětmi v tísní. Měla bych na Vás pár otázek, tento rozhovor bude nahrávaný, souhlasíte? A také bude anonymní.

Ano, souhlasím.

Osobní údaje

13. Kolik je Vám let? Je mi 32 let

14. Jaké je vaše dosažené vzdělání? ZŠ,SS,VŠ SS, jsem vyučená švadlena.

15. Máte dítě/ děti? Pokud ano kolik mají let?

Mám 3 děti, bohužel moje první dítě semnou nebydlí, ale naštěstí jí ivídám. Jinak mám tedy 9 měsíční Nikolku, 3 letou Elišku a 10 letou Lucinku, právě ta bydlí s Tátou.

Jaké jsou příčiny pobytu v azylových domech?

9. Jaké jsou důvody, které přivádí matky s dětmi v tísní do AD? Můžete mi popsat Vaši konkrétní situaci?

Tak já jsem se rozvedla s bývalým manželem, měli jsme nějaké problémy a najednou se objevil Honza. Začali jsme se sblížovat a pak spolu bydlet. Všechno bylo fajn pak jsem otěhotněla ale 2x jsem potratila. Měla jsem i nějaké zdravotní problémy. Poprvé jsem potratila, ale ještě nás to dalo víc dohromady ...pak sem měla Elišku a už to začalo....hádky, hádky, občas nějaká ta facka, já se zadlužila, přestal mi dávat peníze , tak sem otěhotněla znova... bohužel v 6 měsíci jsem potratila Adámka. A následně na to mám Nikolku. Kamarádka a vlastně sousedka si všimla , že s holkama něco není v pořádku, já sem nic neviděla, byla sem úplně blbá. Až pak odjel dělat sekurit'áka do Lídlu a já si došlápla na holky... (pláč)

10. Co se stalo? (chvíli pauza)

Došlo se na to, že je sexuálně zneužíval... (pauza, chvíli pláč)

11. Jak dlouho jste v azylovém domě?

Půl roku

Jaké jsou nynější Vztahy k vaší rodině?

9. Jaké jsou nynější vztahy s vaším partnerem?

Žádné, podala sem na něho trestní oznámení. Je stíhám, hrozí mu až 12 let. Kdyby došel sem, tak ho pracovnice nepustí. Jen s mým bývalým manželem se stýkáme, vychovává mojí dceru, ta mě navštěvuje, bývalý manžel mně fakt pomáhá, jsem za něj vlastně i po všech neshodách vděčná.

10. Jaké jsou vztahy s vaší rodinou či rodinou Vašeho partnera?

S mojí rodinou žádné, mám jen sestru, která má vlastně 2 děti....hmmm moji rodiče umřeli, už je to dlouho ☹ a s jeho? Má matku, ale zakázala jsem, aby mě s děčkama chodila navštěvovat, nechci je v životě, ani ho, ani ji.

Jaké poskytuje AD služby?

18. Jaké druhy metod užívají sociální pracovníci v AD?

Tak metody, nevím jak to přesně myslíte, ale řeknu Vám, co tady pro mě dělají. Je tady empatický personál, mají snahu nám vždy vyjít vstříc, snažím se tady začít žít od začátku a tady mně moc pomáhají.

19. Jsou do následné péče o klientky zahrnuty ohledy na příčiny, kvůli kterým jste vyhledala AD?

Ano..jsou, hned všechno rozebereme a podle toho se dál zařizujeme.

20. Jaké služby poskytuje Domov pro matky s dětmi v tísní jako sociální služba?

Tak asi to, že nám pomáhají v řešení bytové situace a pak taky hospodařit s penězi. Víte pak mi třeba pomáhají řešit problémy ohledně dluhů a taky zprostředkovali mi advokáta.

21. Jaké další služby pro Vás poskytují pracovníci azylových domů?

Jsou tu služby pro děti aktivizační, ano tak se to jmenuje, pak třeba, když potřebuji PC tak mi umožní jít na net.

Jak probíhala adaptace?

9. Jaká byla vaše adaptace na pobyt v domově?

Tak velmi těžká (pauza) , užíralo mě svědomí, že jsem to nepoznala a chci dětům dát lepší ubytování, není to tady špatné jen je něco špatně ve mně.

10. Jak snáší Vaše děti adaptaci na pobyt v azylovém domě?

Myslím, že líp než já, mají tu hračky, sice kamarádů tu moc nemají, ale za barákem jsou průlezky tak jsme aspoň na vzduchu, spolu, všichni...

Jaká je příprava na budoucnost?

9. Jakým způsobem Vás připravují na návrat do běžného života?

Chci se sama uživit, dát dětem vše dobré do budoucnosti, zaměřila jsem se na ně (vzlyk) , chci si svou vlastní dceru vzít do střídavé péče, ale jak vím od sociální pracovnice, nebude to lehké, snad se rychle zbrchám a pujde to, najdu práci...

10. Takže vlastně vy už máte budoucnost jasně promyšlenou?

Ano mám, víte, každý z nás se může dostat do prekérní situace, a není hanba, že sem spadla na dno, ale chci být vítěz....

11. Vítěz? Jak to myslíte?

Budem znovu fungovat jako normální rodina (úsměv)

12. Uvidíte, že to zvládnete

Musím to zvládnout

Věřím, že to všechno zvládnete, držím vám palce a děkuji za ochotu poskytnout mi rozhovor. Přeji jen to dobré Vám i dětem.